

**Міністерство освіти і науки України**  
**Карпатський національний університет імені Василя Стефаника**  
**Педагогічний факультет**  
**Кафедра початкової освіти та освітніх інновацій**

# **КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА**

На здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему:

## **«РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ»**

Виконала: здобувачка вищої освіти  
ОПП «Початкова освіта»  
спеціальності 013 Початкова освіта,  
групи ПОмз-21,

**Лукавська Христина Василівна**

Науковий керівник: **Гуменюк І.М.**,  
доктор педагогічних наук, професор  
кафедри початкової освіти та освітніх  
інновацій

Рецензент: **Прокопів Л.М.**, кандидат  
педагогічних наук, професор,  
завідувач кафедри педагогіки та  
освітнього менеджменту імені  
Богдана Ступарика

## АНОТАЦІЯ

**Лукавська Х. В. Розвиток творчого мислення молодших школярів на уроках англійської мови.**

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня «Магістр» зі спеціальності 013 «Початкова освіта». Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, 2025.

Сучасна освіта в умовах реформування та впровадження Концепції Нової української школи висуває нові вимоги до формування ключових і наскрізних компетентностей молодших школярів. Однією з провідних характеристик особистості ХХІ століття є здатність до творчого мислення, яке забезпечує гнучкість, оригінальність, здатність знаходити нестандартні рішення в умовах змін. Особливо важливо формувати ці якості в молодшому шкільному віці, коли закладаються основи інтелектуального, особистісного й емоційного розвитку дитини.

**Мета роботи** – теоретично узагальнити та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов розвитку творчого мислення молодших школярів на уроках англійської мови.

У першому розділі роботи розкрито сутність творчого мислення як психологічного та педагогічного феномена на основі аналізу науково-теоретичних джерел, що дозволило визначити ключові характеристики, компоненти та механізми розвитку творчих умінь у дітей молодшого шкільного віку. Охарактеризовано вікові особливості розвитку творчого мислення в учнів початкової школи, проаналізовано методичні підходи та прийоми, що сприяють розвитку творчого мислення на уроках англійської мови, зокрема ігрові, інтегровані, проектні та театралізовані форми роботи.

У другому розділі запропоновано аналіз стану проблеми дослідження у практиці сучасної початкової школи; результати констатувального, формувального та контрольного етапів експерименту. Висвітлено результати моніторингу рівня розвитку творчого мислення учнів та апробації та аналізу ефективності експериментальної методики розвитку творчого мислення учнів початкової школи на уроках англійської мови, основаної на впровадженні комплексної системи творчих завдань різних видів діяльності – зображувальної, музичної, художньо-мовленнєвої та театралізованої.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Містить рисунки, таблиці та діаграми.

Ключові слова: творче мислення, молодші школярі, англійська мова, початкова школа, іноземна мова, креативність, методика навчання, інтерактивні технології, інноваційне навчання.

## ЗМІСТ

<b>Вступ</b> .....	4
<b>Розділ 1. Теоретичні основи проблеми розвитку творчого мислення молодших школярів у процесі вивчення англійської мови</b>	
1.1. Поняття творчого мислення молодших школярів у психолого-педагогічній науці.....	9
1.2. Можливості уроків англійської мови для розвитку творчого мислення здобувачів початкової освіти .....	19
1.3. Методичні підходи та прийоми розвитку творчого мислення молодших школярів на уроках англійської мови.....	24
Висновки до 1 розділу.....	34
<b>Розділ 2. Експериментальна методика розвитку творчого мислення молодших школярів на уроках англійської мови</b>	
2.1. Стан проблеми дослідження у сучасній початковій школі.....	36
2.2. Експериментальна модель розвитку творчого мислення другокласників на уроках англійської мови.....	49
2.3. Аналіз результатів експериментального дослідження.....	60
Висновки до 2 розділу.....	66
<b>Висновки</b> .....	68
<b>Список використаних джерел</b> .....	73
<b>Додатки</b> .....	82

## ВСТУП

**Актуальність теми дослідження.** Сучасна освіта в умовах реформування та впровадження Концепції Нової української школи висуває нові вимоги до формування ключових і наскрізних компетентностей молодших школярів. Однією з провідних характеристик особистості XXI століття є здатність до творчого мислення, яке забезпечує гнучкість, оригінальність, здатність знаходити нестандартні рішення в умовах змін. Особливо важливо формувати ці якості в молодшому шкільному віці, коли закладаються основи інтелектуального, особистісного й емоційного розвитку дитини.

Актуальність теми зумовлена необхідністю реалізації особистісно орієнтованого та компетентісного підходів у навчанні іноземної мови в початковій школі. Уроки англійської мови мають великий потенціал для розвитку творчих здібностей учнів завдяки використанню ігор, інтерактивних методик, проєктної діяльності, візуальних та аудіо ресурсів, які сприяють розвитку уяви, мисленнєвої гнучкості, мовної креативності.

Попри значну кількість досліджень, присвячених формуванню творчого мислення, проблема його розвитку саме в умовах уроків англійської мови в початковій школі ще недостатньо розроблена. Особливої уваги потребує створення методичних умов, які б відповідали віковим особливостям молодших школярів і сприяли б гармонійному поєднанню навчальних цілей із розвитком творчого потенціалу дитини.

Отже, дослідження можливостей розвитку творчого мислення молодших школярів на уроках англійської мови є своєчасним і значущим як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Воно відповідає стратегічним завданням сучасної початкової освіти, спрямованим на виховання ініціативної, креативної, здатної до самовираження особистості.

**Теоретико-методологічною основою дослідження** є концепції розвитку творчого мислення, запропоновані провідними психологами та

педагогами. Зокрема, Дж. Гілфорд розробив структуру інтелекту, в якій виділив дивергентне мислення як ключовий компонент креативності, визначаючи її через такі характеристики, як гнучкість, оригінальність, швидкість і розробленість ідей. Його модель інтелекту та розуміння творчих здібностей лягли в основу тестів творчого мислення; Є. П. Торренса, який виокремив чотири основні параметри творчості: легкість, гнучкість, оригінальність і деталізація. Цінними є педагогічні підходи розвитку творчого мислення молодших школярів, запропоновані Т. Бочаровою, Т. Волобуєвою, М. Коновальчук, І. Кравцова, Н. Парфіло, Г. Підлужною та ін.

Проблема розвитку творчого мислення у молодших школярів на уроках іноземної мови є предметом активного наукового вивчення як серед українських, так і серед зарубіжних дослідників. Зокрема, питання формування та вдосконалення творчих здібностей дітей у процесі оволодіння іноземною мовою висвітлюються у працях О. Коломінової, О. Нагорної, В. Редька, С. Роман, Я. Савченко та інших науковців. Дослідники підкреслюють важливість використання інтерактивних методів навчання, впровадження інноваційних освітніх технологій і застосування диференційованого підходу з метою стимулювання креативної активності учнів. У їхніх роботах особлива увага приділяється створенню позитивного, доброзичливого навчального середовища, яке сприяє підвищенню мотивації, активізації мовленнєвої діяльності, розвитку критичного мислення та формуванню здатності до самостійного пошуку нестандартних рішень. Крім того, наголошується на значенні індивідуалізації навчання, використанні ігрових та проєктних методів, що забезпечують більш глибоке засвоєння матеріалу та сприяють розвитку комунікативних і творчих умінь школярів.

**Мета дослідження** – теоретично узагальнити та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов розвитку творчого мислення молодших школярів на уроках англійської мови.

**Завдання дослідження:**

- 1) розкрити сутність творчого мислення як психологічного та педагогічного феномена на основі аналізу науково-теоретичних джерел;
- 2) охарактеризувати вікові особливості розвитку творчого мислення в учнів молодшого шкільного віку;
- 3) проаналізувати методичні підходи та прийоми, що сприяють розвитку творчого мислення на уроках англійської мови в початковій школі;
- 4) дослідити стан сформованості творчого мислення молодших школярів та визначити рівень використання творчих методів у навчанні англійської мови в сучасній шкільній практиці;
- 5) розробити, апробувати та проаналізувати ефективність експериментальної методики розвитку творчого мислення учнів початкової школи на уроках англійської мови.

**Предмет дослідження** – розвиток творчого мислення молодших школярів у процесі навчання англійської мови.

**Об’єкт дослідження** – освітній процес у третьому класі початкової школи, зокрема уроки англійської мови як середовище формування творчого мислення учнів.

**Методи дослідження.** Для досягнення мети дослідження та виконання поставлених завдань було використано сукупність взаємопов’язаних методів, що охоплюють теоретичний, емпіричний та експериментальний рівні наукового пізнання.

Теоретичні методи – аналіз, синтез, класифікація та узагальнення психолого-педагогічної, лінгводидактичної та методичної літератури – дали змогу уточнити ключові поняття дослідження, визначити сутність творчого мислення, його функції та специфіку формування в учнів початкової школи на уроках англійської мови.

Емпіричні методи включали педагогічне спостереження, анкетування вчителів англійської мови, інтерв’ювання учнів, що дозволило зібрати

інформацію про стан розвитку творчого мислення в освітньому процесі, виявити найбільш уживані методики, труднощі та запити педагогів.

Метод педагогічного експерименту було використано з метою перевірки ефективності запропонованої методики. Експеримент проходив у три етапи – констатувальний, формувальний і контрольний – і передбачав цілеспрямоване впровадження комплексу завдань, вправ і прийомів для стимулювання творчого мислення на уроках англійської мови.

Методи обробки результатів – кількісний та якісний аналіз – дали змогу оцінити динаміку розвитку творчого мислення учнів, а статистичне опрацювання даних забезпечило наукову обґрунтованість та достовірність отриманих результатів.

**Експериментальною базою наукового дослідження** став

. В експерименті взяли участь 56 учні третіх класів (28 – 3-А і 28 – 3-В) та 17 учителів початкової школи.

**Апробація дослідження.** Основні положення, результати теоретичного аналізу та практичного впровадження методики розвитку творчого мислення молодших школярів на уроках англійської мови презентовано під час виступів на щорічних звітних конференціях студентів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та висвітлено у статті «Розвиток творчого мислення молодших школярів на уроках англійської мови» [31].

**Наукова новизна роботи.** Уперше у контексті початкової освіти розроблено комплексну методику розвитку творчого мислення молодших школярів на уроках англійської мови, що поєднує традиційні педагогічні підходи з інноваційними інтерактивними технологіями. Запропоновано систему дидактичних прийомів і вправ, спрямованих на формування креативних навичок через мовленнєву діяльність, і адаптованих до вікових особливостей учнів початкової школи.

Науково обґрунтовано педагогічні умови та принципи розвитку творчого мислення в процесі вивчення іноземної мови, що дозволяє

забезпечити цілеспрямований розвиток уяви, нестандартного мислення та комунікативної креативності. Отримані результати доповнюють і розширюють теоретичні знання з проблеми формування творчого мислення в молодшому шкільному віці та створюють основу для подальших досліджень у сфері методики викладання англійської мови.

**Практичне значення результатів дослідження** полягає у можливості впровадження розробленої методики розвитку творчого мислення на уроках англійської мови в початковій школі. Запропоновані вправи та прийоми можуть використовуватися вчителями для стимулювання креативності та активізації пізнавальної діяльності учнів. Крім того, матеріали дослідження можуть слугувати основою для підготовки навчально-методичних посібників і програм підвищення кваліфікації педагогів.

**Структура дипломної роботи.** Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (80 найменувань) і додатків.

# **РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

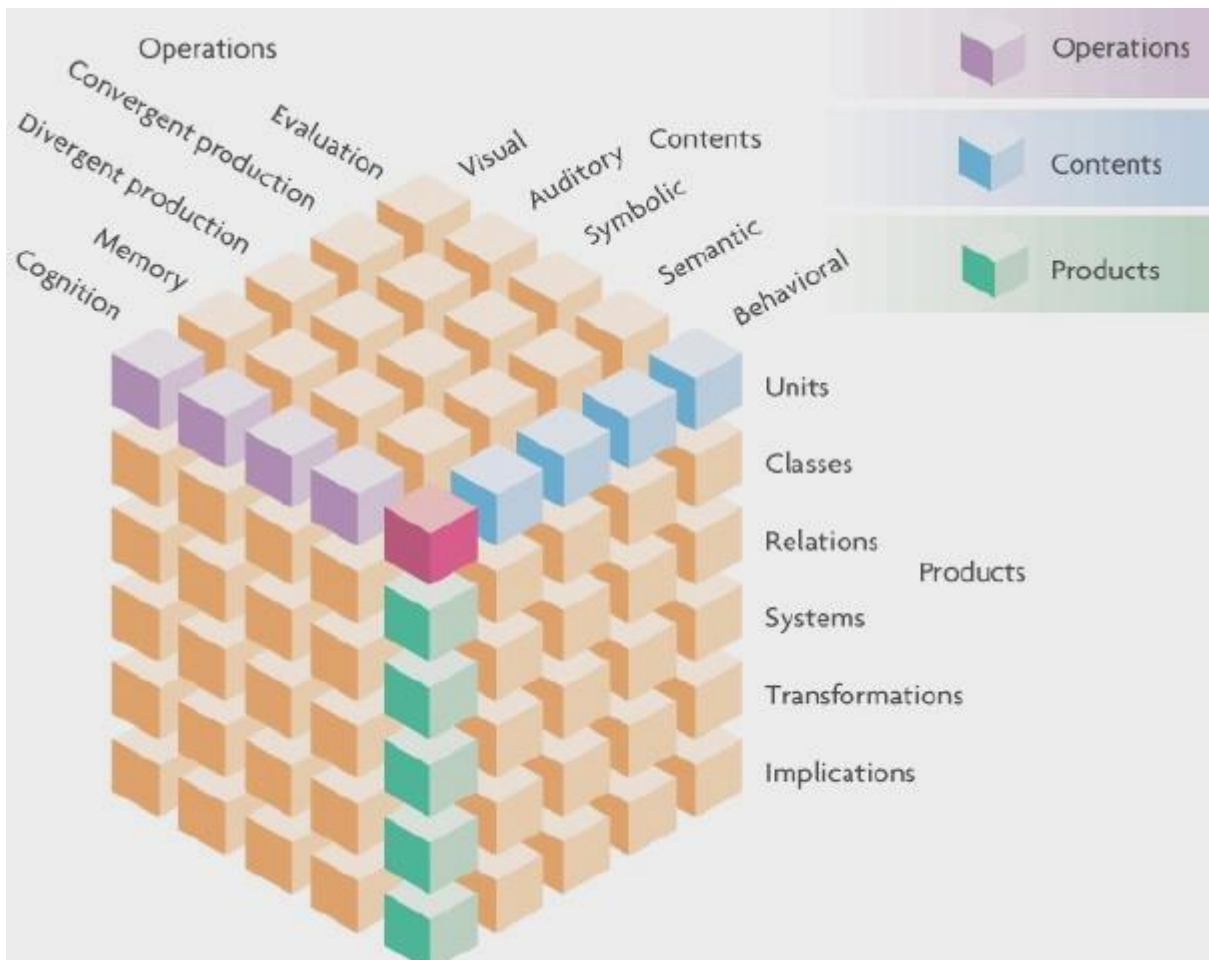
## **1.1. Поняття творчого мислення молодших школярів у психолого-педагогічній науці**

У зарубіжній психології поняття «творче мислення» зазвичай розглядають як синонім терміна «креативність». Починаючи з 60-х років ХХ століття, науковці дедалі більше усвідомлювали, що високий рівень інтелектуальних здібностей не завжди гарантує ефективне вирішення проблемних ситуацій. Було встановлено, що успішність знаходження рішень залежить не лише від обсягу знань чи логічних умінь, а й від здатності по-новому інтерпретувати надану інформацію, швидко змінювати підходи та бачити проблему під різними кутами зору. Саме цей спосіб мислення отримав назву «креативність» і почав трактуватися як окрема форма інтелектуальної діяльності, пов'язана зі створенням нового та оригінального.

Вагомий внесок у дослідження феномену креативності зробили Дж. Гілфорд, Н. Марш, Ф. Хеддон, Л. Кронбах, Є. П. Торренс та інші. Зокрема Дж. Гілфорд у статті «Креативність: вчора, сьогодні і завтра» пояснив, що креативність складається з багатьох окремих здібностей, не завжди сильно корельованих одна з одною, і що зв'язок між творчістю та IQ є значущим лише на нижчих рівнях інтелектуального розвитку [72].

Його модель «Структура інтелекту» (SOI), представлена в книзі «Природа людського інтелекту» («The Nature of Human Intelligence», 1967) [74], описує складну тривимірну (SI) структуру інтелекту. Гілфорд припустив, що інтелект не є унітарним поняттям, і запропонував тривимірну теоретичну модель структури інтелекту, згідно з якою інтелект може бути представлений трьома аспектами: операція (пізнання, пам'ять, дивергентне

виробництво, конвергентне виробництво, оцінка), продукти (одиниці, класи, відношення, системи, перетворення та наслідки) та зміст (візуальний, слуховий, символічний, семантичний, поведінковий). Остаточна версія моделі SOI (1988) була зображена як куб з 3 вимірами, або фігура 6 x 5 x 6, що дає загалом 180 можливих унікальних здібностей, які корелюють між собою [73] (Рис. 1.1.).



*Рисунок 1.1. Теоретичну модель структури інтелекту Гілфорда.*

За Гілфордом, операції – це типи розумових процесів, які виконуються при роботі з інформацією, і їх налічується шість: пізнання, запам’ятовування, відтворення пам’яті, дивергентне мислення (генерація багатьох ідей), конвергентне мислення (пошук одного правильного рішення) та оцінка. Кожна з цих операцій відіграє важливу роль у формуванні загального інтелектуального функціонування.

Другий аспект – це зміст інформації, з якою працює інтелект. Гілфорд виділив п'ять категорій змісту: візуальний (те, що ми бачимо), аудиторний (звукові образи), символічний (знаки і символи, що не мають прямого значення), семантичний (значення слів і понять) та поведінковий (інформація, пов'язана з діями і реакціями). Ці категорії охоплюють різні типи даних, що сприймаються і опрацьовуються мозком, що дозволяє розглядати інтелект як здатність працювати з різними формами інформації.

Третій вимір моделі – продукти мислення, тобто результати, які виникають у процесі опрацювання інформації. Гілфорд визначив шість типів продуктів: одиниці (окремі елементи), класи (групи об'єктів), відношення (зв'язки між об'єктами), системи (структури, що складаються з кількох взаємопов'язаних елементів), перетворення (зміни в системах або об'єктах) та наслідки (прогнози або висновки). Кожен продукт відображає різний рівень складності і структуру мисленнєвих операцій.

Об'єднавши ці три виміри – операції, зміст і продукти – у тривимірну матрицю, Гілфорд сформував кубічну модель, що має розміри  $6 \times 5 \times 6$ , тобто загалом 180 унікальних інтелектуальних здібностей. Кожна комбінація трьох вимірів відповідає певному типу розумової діяльності. Ця модель допомагає пояснити, чому люди можуть мати різні сильні сторони в інтелектуальних здібностях, і як конкретні навички можуть по-різному поєднуватися.

Модель «Структура інтелекту» є не лише теоретичним інструментом для розуміння складної структури інтелекту, а й практичним засобом для педагогіки і психології. Вона дає змогу діагностувати індивідуальні особливості інтелектуального розвитку учнів, визначати їхні сильні та слабкі сторони, і відповідно, розробляти диференційовані методики навчання.

Науковець також наголошував на відмінності між конвергентним та дивергентним мисленням. Варто наголосити, що *конвергентне мислення* – це логічний, послідовний пошук єдиного правильного рішення. Воно

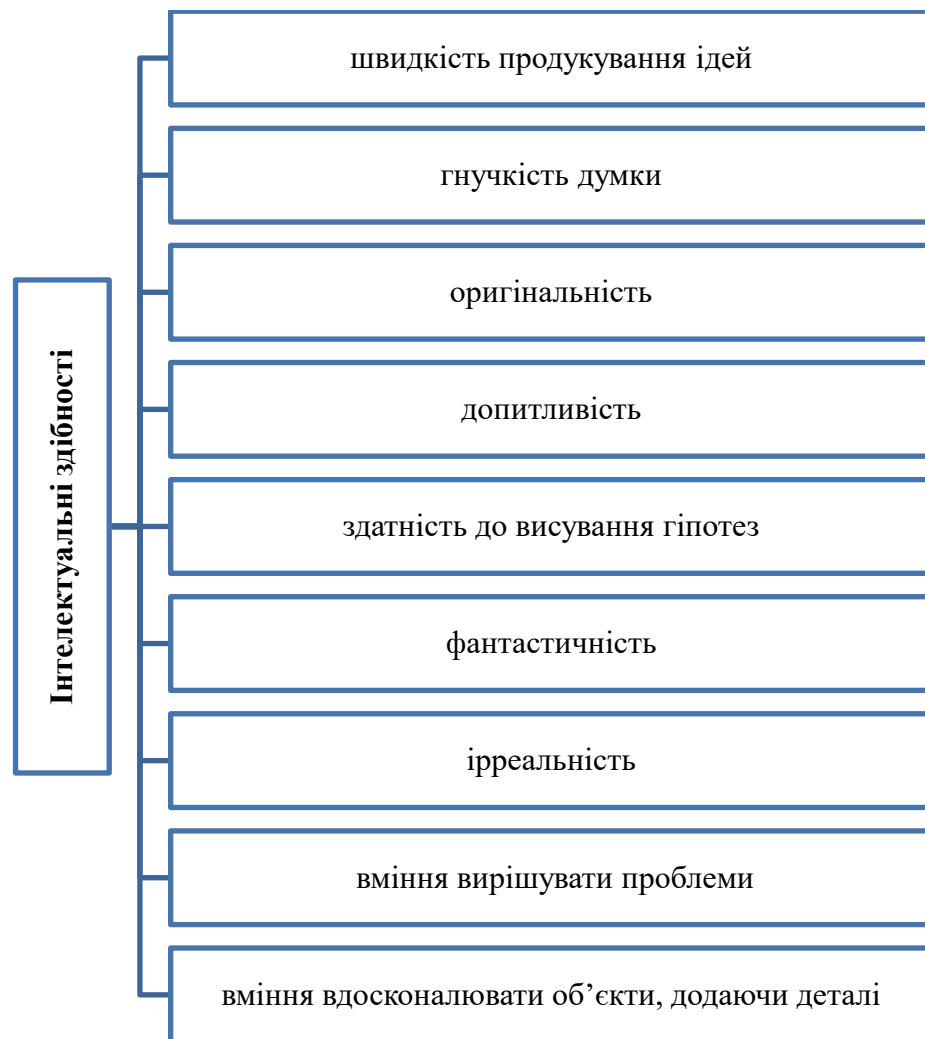
використовується у стандартних завданнях із чіткою відповіддю, наприклад у математичних прикладах чи тестах із вибором однієї правильної відповіді. Тут важливі логіка, правила і точність. *Дивергентне мислення* – це здатність генерувати багато різних ідей або рішень, зокрема нестандартних, для однієї проблеми. Воно лежить в основі творчості, адже передбачає гнучкість мислення, пошук нових підходів, оригінальність і здатність бачити проблему з різних точок зору.

Дж. Гілфорд пов'язав дивергентне мислення з креативністю, визначивши її кількома характеристиками:

- 1) плавність (здатність генерувати велику кількість ідей або рішень проблем);
- 2) гнучкість (здатність одночасно пропонувати різні підходи до конкретної проблеми);
- 3) оригінальність (здатність генерувати нові, оригінальні ідеї);
- 4) розробка (здатність систематизувати та впорядковувати деталі ідеї в голові та втілювати її в життя).

Узагальнюючи його вчення, серед ключових можна виокремити 16 гіпотетичних інтелектуальних здібностей, що становлять основу творчого мислення, серед яких – швидкість продукування ідей, гнучкість думки, оригінальність, допитливість, здатність до висування гіпотез, фантастичність, ірреальність, вміння вирішувати проблеми та вдосконалювати об'єкти, додаючи деталі [73] (Рис. 1.1.).

Вчений Гілфорд є одним із лідерів психометричної школи досліджень інтелекту, креативності та особистості. Саме він ініціював розробку системи психологічних тестів для вивчення продуктивного мислення та творчих здібностей особистості; розробив також тести, які вимірювали дивергентне або креативне мислення та інтелектуальні здібності творчих людей. Методи Гілфорда широко використовуються з практичною метою виявлення творчого потенціалу інженерів, науковців та обдарованих студентів.



*Рисунок 1.1. Характеристики креативності за Гілфордом*

Модель структури інтелекту (SOI) Дж. Гілфорда має важливе значення для розвитку творчого мислення у молодших школярів, оскільки вона дає системне уявлення про різноманітні інтелектуальні здібності, що лежать в основі креативності. По-перше, модель виокремлює операції мислення, серед яких особливу увагу приділяє дивергентному мисленню – здатності генерувати безліч різних ідей та варіантів розв'язання проблем. Це безпосередньо пов'язано з творчим потенціалом дитини, оскільки розвиток дивергентного мислення стимулює нестандартний підхід, гнучкість думки та пошук оригінальних рішень.

По-друге, розподіл змісту інформації на різні категорії – візуальний, аудиторний, символічний, семантичний і поведінковий – допомагає педагогам враховувати індивідуальні особливості сприйняття учнів та

застосовувати різні види навчальних матеріалів. Наприклад, для розвитку творчості можна використовувати завдання, що задіюють уяву через малювання (візуальний зміст), слухові вправи (аудиторний) чи роботу з символами та мовою (символічний і семантичний зміст). Це сприяє всебічному розвитку когнітивних навичок.

По-третє, компоненти продуктів мислення – від простих одиниць до складних систем і перетворень – дозволяють оцінити, наскільки учень здатний не лише продукувати ідеї, але й розвивати їх, систематизувати, модифікувати і прогнозувати наслідки своїх рішень. Розвиток цих навичок є ключовим для формування творчої особистості, здатної критично мислити і ефективно вирішувати проблеми.

Таким чином, модель Гілфорда дає педагогам теоретичний інструмент для планування диференційованого навчання, що активізує різні типи інтелектуальної діяльності. Вона допомагає створювати навчальні завдання, які не лише розвивають мовні навички, а й стимулюють когнітивні процеси, необхідні для творчості: гнучкість, оригінальність, здатність комбінувати знання і продукувати нові ідеї. Це особливо важливо у початковій школі, де закладаються основи творчого мислення і формуються перші навички самовираження.

Окрім моделі структури інтелекту Дж. Гілфорда, існує низка інших концепцій творчого мислення, які по-різному пояснюють природу креативності. Наприклад, теорія інвестиційної моделі креативності Р. Стернберга і Т. Любарт [76] розглядають творчих людей як тих, хто «купує дешево й продає дорого» у світі ідей, тобто генерує нестандартні ідеї, які спершу можуть здаватися непопулярними, але з часом набувають цінності. Теорія чотирьох Р (person, process, product, press), запропонована М. Роджерсом, аналізує креативність через призму особистості, процесу, продукту та середовища. Модель креативного процесу Г. Уоллеса [75] виділяє чотири стадії творчої діяльності: підготовку, інкубацію, осяяння та перевірку ідеї. Також поширеною є теорія множинної інтелігентності

Г. Гарднера [71], яка підкреслює, що творчість може проявлятися у різних типах інтелекту – лінгвістичному, логіко-математичному, просторовому, музичному тощо.

Також Є. П. Торренс розробив власну теорію креативності та виокремив чотири ключові характеристики творчого мислення: плавність (швидке генерування ідей), гнучкість (уміння переходити між різними категоріями та способами розв'язання), оригінальність (створення унікальних ідей) і розробленість (деталізація та продуманість відповідей). Ці параметри стали основою для багатьох досліджень, зокрема присвячених розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку [77]. Поширеними є тести творчого мислення Торренса, раніше відомі як Міннесотські тести творчого мислення, – це тести на креативність, побудований на працях Дж. П. Гілфорда. Спочатку вони включали прості тести на дивергентне мислення та інші навички вирішення проблем, які оцінювалися за чотирма шкалами: плавність, гнучкість, оригінальність, деталізація. Згодом Торренс розробив широкий спектр завдань для комплексної оцінки творчого потенціалу дітей.

Вербальні завдання зі словесними стимулами включають різні типи активностей. Завдання «Незвичайні способи використання» (Unusual uses) передбачає, що учні вигадують якнайбільше нестандартних способів застосування звичних предметів, наприклад, бляшанок чи книжок. «Неможливості» (Impossibilities task) пропонує перелічити якомога більше «неможливих» ситуацій. У завданні «Наслідки» (Consequences task) потрібно передбачити можливі результати малоймовірних ситуацій, а в завданні «А що, якби...» (Just suppose task) – спрогнозувати наслідки після введення нової змінної. «Ситуації» (Situations task) спрямовані на пошук різних рішень для заданих проблемних обставин. «Типові проблеми» (Common problems task) вимагають визначити можливі проблеми, що можуть виникнути у звичних життєвих ситуаціях, тоді як «Удосконалення предметів» (Improvement task) – вигадати способи покращення звичних

речей. До цієї групи також належать сюжетні завдання, як-от «Стара Мати Габбард» (Mother-Hubbard problem) і «Корова, що стрибнула через Місяць» (Cow jumping problem), де необхідно придумати різні варіанти розвитку подій. Окремо виділяється завдання «Творчі історії» (Imaginative stories task), у якому учням пропонують написати найцікавішу та найзахопливішу історію на задану або власну тему.

Вербальні завдання з невербальними стимулами передбачають інші види діяльності. «Питання та припущення» (Ask and guess task) полягає у формулюванні запитань про зображення (таких, на які не можна відповісти лише розглядаючи його) та подальшому висуненні припущень або гіпотез щодо можливих причин і наслідків зображеної події. Завдання «Удосконалення продукту» (Product improvement task) пропонує дітям придумати якнайбільше способів зробити звичайні іграшки цікавішими та запропонувати нестандартні способи їх використання.

Невербальні (фігуральні) завдання передбачають роботу з візуальними образами. «Незавершені фігури» (Incomplete figures task) спонукають учнів домальовувати запропоновані фігури, створюючи нові об'єкти або сюжети. «Побудова малюнка» (Picture construction task) дає дітям вирізану форму (наприклад, трикутник або «желейну бобу») та аркуш паперу, де необхідно створити новий малюнок, зробивши цю форму його частиною. «Кола та квадрати» (Circles and squares task) пропонують аркуш із колами або квадратами, які потрібно використати для створення нових об'єктів. Завдання «Творчий дизайн» (Creative design task) передбачає конструювання нових зображень або візерунків із використанням різнокольорових кіл та смужок за обмежений час.

Усі ці завдання спрямовані на оцінку ключових параметрів творчого мислення – плавності, гнучкості, оригінальності та розробленості. Вони дозволяють виявити індивідуальні особливості креативності дітей різного віку, оцінити їхні вміння генерувати нові ідеї, комбінувати різні підходи, створювати оригінальні рішення та деталізувати власні задуми. Їх

використовують в початковій школі не лише для оцінювання, а й для розвитку креативного мислення учнів.

Більшість дослідників (В. Андреєв, Г. Балл, Дж. Гілфорд, М. Коновальчук та ін.) підкреслюють важливість раннього розвитку творчих здібностей дітей, оскільки саме в молодшому шкільному віці активно формуються уява, мислення, допитливість і здатність до самовираження. Творчість визначають як діяльність, що породжує нові матеріальні чи духовні цінності суспільного або індивідуального значення. Навчати творчості можливо, але важливо створювати оптимальні умови для її розвитку.

О. Лоюк розглядає творче мислення як здатність трансформувати наявні знання у стратегії розв'язання проблем і створення нового особистісно значущого досвіду [30, с. 113]. На її думку, важливим є вміння людини оцінювати власні знання, визначати прогалини та приймати зважені рішення. Такий підхід підкреслює роль самостійності, самоконтролю та впевненості у власних силах у процесі творчої діяльності. Розвиток креативного мислення залежить від комплексу чинників, які умовно поділяють на спадкові, когнітивні, особистісні, мотиваційні та середовищні.

Педагогічний досвід свідчить, що творчі здібності можна поступово розвивати у кожної дитини, враховуючи її індивідуальні нахили та здібності (Н. Парфіло [46]). Серед ключових умов розвитку креативності провідні педагоги виділяють створення стимулюючого середовища, надання свободи вибору діяльності, підтримку емоційно комфортної атмосфери та організацію завдань, що потребують самостійного пошуку рішень.

М. Коновальчук наголошує, що розвиток літературно-творчих здібностей учнів досягається через поетапну систему завдань, спрямованих на формування уяви, мовленнєвих навичок, художньої спостережливості та самостійності [25]. Такі завдання можуть мати репродуктивний, частково-пошуковий і творчий характер, поступово ускладнюватися та стимулювати активність і ініціативність дітей.

Творче мислення проявляється у гнучкості, швидкості, оригінальності та здатності до комбінування ідей. Тому на уроках доцільно застосовувати проблемні питання, завдання з відсутніми даними, сторітелінг і проєктну діяльність, що стимулює нестандартні дії та розвиток когнітивних і креативних навичок [6, с. 152].

Отже, творче мислення розглядається як здатність людини виходити за межі стандартних рішень, бачити проблему з нестандартної перспективи та пропонувати нові шляхи її подолання. Воно передбачає глибокий аналіз ситуації, виявлення причинно-наслідкових зв'язків, пошук суперечностей і розробку оригінальних рішень із прогнозуванням їхніх можливих наслідків. Однією з провідних розумових операцій, що забезпечує цей процес, є порівняння, яке допомагає знаходити подібності та відмінності між об'єктами, оцінювати їхні властивості й на цій основі створювати нові ідеї.

Сучасні дослідження креативності доповнюють цей підхід, наголошуючи на ролі емоційного інтелекту, мотивації та здатності до саморефлексії як важливих складників творчого мислення. Встановлено, що розвиток креативності тісно пов'язаний із формуванням відкритості до нового досвіду, готовністю до ризику, толерантністю до невизначеності та вмінням співпрацювати з іншими під час розв'язання творчих завдань. Саме поєднання інтелектуальних, особистісних і соціальних чинників забезпечує ефективність творчого процесу та здатність людини до створення інноваційних ідей.

## **1.2. Можливості уроків англійської мови для розвитку творчого мислення здобувачів початкової освіти**

Розвиток творчого мислення молодших школярів є одним із пріоритетних завдань сучасної освіти, а його значення особливо зростає в контексті вивчення іноземних мов, зокрема англійської. Формування креативного мислення сприяє не лише вдосконаленню мовних навичок, а й розвитку когнітивних здібностей, критичного мислення, уяви та здатності до самовираження, що становлять важливі компоненти особистісного зростання дитини та відповідають вимогам сучасного освітнього процесу.

У педагогічній науці творче мислення трактується як динамічний процес, що передбачає не лише генерування нових ідей, а й уміння поєднувати наявні знання з новими концепціями та підходами, створюючи оригінальні рішення. У процесі вивчення іноземної мови розвиток творчого потенціалу школярів сприяє більш ефективному засвоєнню лексичного та граматичного матеріалу, підвищує зацікавленість навчанням і стимулює активне спілкування. На цьому наголошують сучасні зарубіжні та українські дослідники і педагоги-практики.

І. Самойлюкевич та С. Деньгаєва у статті «Формування умінь креативного мислення учнів початкових класів на уроках англійської мови» аналізують ключові навички творчого мислення, доцільні для розвитку в учнів початкової школи, пропонують засоби формування цих умінь через ігрові інтерактивні вправи й інтеграцію казкового матеріалу, театралізації, арт-модулів; наводять результати експериментального дослідження (2018–2019 рр.), які підтверджують ефективність даного підходу [58]. Педагоги переконані, що «Діяльність є основою креативності; і креативність, і діяльність спрямовані на перетворення оточуючого світу і самої людини як діючого суб'єкту, проте діяльність може бути продуктивною і репродуктивною, креативність виступає лише у взаємозв'язку продуктивного і репродуктивного, охоплюючи не тільки безпосередньо результативні дії, але й мотиви, ставлення, погляди, почуття тощо» [58, с. 285 – 286].

Як засвідчують дослідження цієї проблеми у різних країнах, вчителі визнають важливість розвитку творчого мислення учнів як ключового аспекту навчального процесу, однак підходи до його реалізації значною мірою залежать від індивідуальних педагогічних переконань і досвіду. Зокрема, багато вчителів вважають, що творчість можна стимулювати через відкриті завдання, інтерактивні ігри та проектну діяльність, що дозволяє учням застосовувати англійську мову в нестандартних, комунікативних ситуаціях. Водночас дослідники підкреслюють, що для успішного розвитку творчого мислення необхідна системна підтримка з боку шкільної адміністрації та професійний розвиток педагогів, які мають освоїти відповідні методики та інтегрувати їх у навчальний процес [79]. Не викликає сумнівів те, що уроки англійської мови мають значний потенціал для формування творчих навичок молодших школярів за умови впровадження цілісної педагогічної стратегії та активної ролі вчителя у створенні сприятливого навчального середовища.

Багато дослідників пов'язують розвиток творчості учнів на уроках англійської мови із розвитком критичного мислення, використання спеціальних тренінгових програм. Так для успішного розвитку творчості важливо створювати мотиваційне, підтримуюче середовище, яке сприяє свободі творчого самовираження, а також впроваджувати систематизовані програми, що поєднують виклики, практичні вправи та стимуляцію мислення [78].

І. Гуменюк зазначає, що в контексті концепції НУШ уроки англійської мови можуть ефективно формувати ключові уміння XXI століття, зокрема креативне мислення, якщо застосовуються інтерактивні, дослідницькі та проблемно-орієнтовані методики [13]. Вона уточнює, що «якщо говорити про розвиток в учнів уміння критично мислити, воно передбачає те, що учень має бути здатним розмірковувати, аналізувати й оцінювати, робити висновки, вирішувати задачі, використовуючи як традиційні, так й

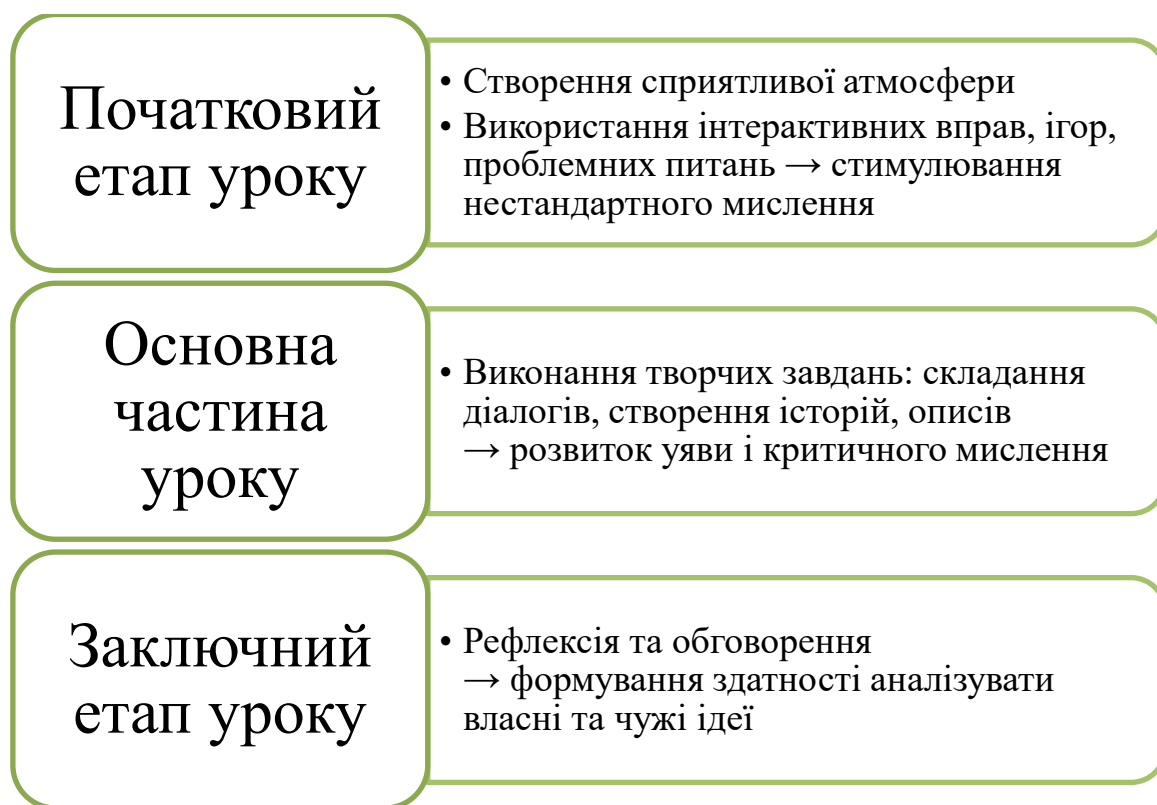
інноваційні способи, формулювати і ставити важливі питання, приймати рішення» [13].

Л. Байдюк та Ю. Котелянець акцентують увагу на тому, що ефективність роботи вчителя багато в чому залежить від уміння оцінювати продуктивність і результативність власної діяльності, а також від постійного моніторингу рівня творчої активності кожного учня. Важливим є також те, що на сучасному етапі викладання іноземної мови здійснюється через комунікативний підхід, який орієнтований на формування в учнів не лише мовних навичок, а й комунікативної компетенції.

Дослідниці стверджують, що одним із завдань учителя початкових класів є формування в молодших школярів стійкої мотивації до вивчення англійської мови. Особливу увагу приділяють використанню казки як мотиваційного інструменту: через захоплюючий сюжет, знайомство з героями і цікавий зміст казки створюється сприятливий емоційний фон, який стимулює бажання дітей спілкуватися іноземною мовою. Це відповідає їх віковим потребам та інтересам, робить уроки більш живими і ефективними. Авторки підсумовують: «Іноземна мова, як навчальний предмет, може зробити свій внесок у процес розвитку творчих здібностей дітей. Для успішної активізації творчої діяльності учнів вчителю потрібно бачити продуктивність та результативність своєї роботи, стежити за динамікою виявлення творчої діяльності кожного учня» [1, с. 274].

Уроки англійської мови у початковій школі мають значний потенціал для розвитку творчого мислення учнів завдяки структурі та послідовності різних етапів навчального процесу. На початковому етапі уроку вчитель створює сприятливу атмосферу, використовуючи інтерактивні вправи, ігри та проблемні питання, які стимулюють дітей мислити нестандартно та шукати нові рішення. Під час основної частини уроку учні залучаються до виконання творчих завдань, наприклад, складання власних діалогів, створення історій або описів, що допомагає розвивати уяву і критичне мислення. Заключний етап уроку включає рефлексію та обговорення, що

сприяє формуванню здатності аналізувати власні ідеї та ідеї однокласників (Рис. 1.3).



*Рисунок 1.3. Блок-схема етапів уроку англійської мови з урахуванням розвитку творчого мислення учнів*

Навчальна програма з англійської мови для початкової школи розроблена з урахуванням інтеграції творчих методів навчання, що підсилюють мотивацію і цікавість учнів до вивчення іноземної мови. Програма передбачає використання різноманітних типів завдань, які вимагають не лише запам'ятовування лексики та граматики, але й творчого застосування знань у нових контекстах. Завдяки цьому діти вчаться поєднувати логічне і образне мислення, що є основою для розвитку творчості. Крім того, навчальна програма заохочує роботу в групах, що формує комунікативні навички і допомагає учням знаходити нестандартні рішення у спільній діяльності.

Підручники з англійської мови, які використовуються в початковій школі, містять різноманітні матеріали, що стимулюють творчий підхід до навчання. Вони включають яскраві ілюстрації, інтерактивні завдання, ігри,

пісні, казки та проекти, які заохочують дітей мислити креативно та самостійно. Такі підручники не лише надають інформацію, а й пропонують учням активно творити: вигадувати нові слова, складати діалоги, малювати ілюстрації до текстів (Рис. 1.4). Це дозволяє дитині відчути себе не лише споживачем знань, а й творцем, що позитивно впливає на формування креативного мислення з раннього віку.



Рисунок 1.4. Творчі завдання у підручнику О. Карп'юк з англійської мови для 2 класу [18, с. 53 -54].

На уроках англійської мови креативність учнів може формуватися через інтерактивні методи, які забезпечують активну участь дітей у навчальній діяльності та створюють умови для самовираження. Використання групових завдань, рольових ігор, творчих проєктів і нестандартних комунікативних вправ допомагає формувати навчальне середовище, що не лише розвиває мовленнєві вміння, а й заохочує дітей мислити оригінально. Дослідники зазначають, що інтерактивне навчання в практиці викладання іноземних мов безпосередньо пов'язане з розвитком критичного мислення як конструктивної інтелектуальної діяльності

школярів у процесі організації та здійснення мовленнєвої взаємодії [54, с. 29].

Важливість упровадження сучасних освітніх технологій у процес навчання англійської мови молодших школярів підкреслює О. Коломінова, яка окреслює їхнє значення в контексті особистісно орієнтованого підходу. Науковиця акцентує увагу на ефективності проєктної діяльності, ведення мовного портфеля учня та застосування інформаційно-комунікаційних технологій для формування активної навчальної позиції та розвитку креативного мислення школярів [23, с. 40–41].

Додатково сучасні дослідження наголошують, що створення сприятливого психологічного клімату на уроках іноземної мови, використання автентичних матеріалів, ігор, пісень і візуальних ресурсів сприяє підвищенню мотивації учнів, розширенню їхнього словникового запасу та формуванню вміння творчо застосовувати набуті знання у мовленнєвій діяльності. Це забезпечує не лише засвоєння мовних структур, а й розвиток уяви, гнучкості мислення та здатності до самостійного вирішення комунікативних завдань.

### **1.3. Методичні підходи та прийоми розвитку творчого мислення молодших школярів на уроках англійської мови**

Педагогічний досвід провідних учителів засвідчує, що розвиток творчого мислення учнів на уроках іноземної мови можливий завдяки використанню різноманітних методів і прийомів, які поєднують навчальну та ігрову діяльність, інтерактивні технології й міжпредметну інтеграцію.

Особливо ефективними вважаються *інтерактивні методи*, що стимулюють активну участь учнів у процесі навчання, створюють умови для самовираження та сприяють формуванню критичного, асоціативного й образного мислення. Аналіз матеріалу І. Гуменюк підкреслює важливість

моделювання типових ситуацій реального спілкування, які відображають різні сфери життя і теми, що є надзвичайно цінним для розвитку комунікативних умінь учнів [13]. Через рольові ігри, драматизацію, інформаційні прогалини та інші продуктивні комунікативні вправи учні не лише вчаться чітко формулювати свої думки та уважно слухати співрозмовника, а й розвивають уміння працювати в парі, групі чи команді, долати мовний бар'єр і долучати навіть найсором'язливіших учасників до активної діяльності. Такі методи допомагають формувати важливі навички XXI століття – співпрацю, креативність, критичне мислення і відповідальність за спільний результат.

Не менш важливо. Як зазначає дослідниця, використовувати розвитку критичного мислення (кластеризація, «фішбоун», «сінквейн», «story pyramid» та інші), які активізують інтелектуальну діяльність молодших школярів, допомагають їм структурувати інформацію, формувати логічні зв'язки, аналізувати й узагальнювати, переходячи від наочно-образного до словесно-логічного мислення. Використання цих технологій не лише підвищує інтерес до навчання, а й сприяє розвитку самостійного мислення, умінню оцінювати інформацію з різних точок зору, формулювати власну думку та приймати обґрунтовані рішення. Таким чином, інтерактивні методи у поєднанні з технологіями розвитку критичного мислення створюють комплексне навчальне середовище, яке не лише забезпечує засвоєння знань, а й формує в учнів ключові компетентності, необхідні для успішної соціальної адаптації та подальшого особистісного розвитку.

Для кращого поєднання нової інформації з уже відомою застосовують техніки, як-от «Асоціація» та «Кола по воді», що заохочують дітей думати і обговорювати різні ідеї за певною темою. При роботі з текстом широко використовують спеціальні таблиці на кшталт «Хто? Що? Коли? Де? Чому?», взаємоопитування та прийом «Розсипаний текст», які допомагають структурувати матеріал.

Окремо варто відзначити прийом «Фішбоун», який у вигляді наочного графічного органайзера допомагає учням визначити проблему (у «голові» риби), зібрати аргументи «за» та «проти» (по «кісточках» тулуба) і сформулювати підсумок у «хвості» риби. Для розвитку навичок самостійного вираження думок і систематизації інформації використовують «Сінквейн» – короткий вірш із п'яти рядків, що не тільки збагачує словниковий запас, а й допомагає виділити головну ідею. Наприклад, складаючи сінквейн на тему «School is fun», діти можуть легко розповісти про школу:

### **School**

Big, new

Learn, read, write

I like my friends

Fun place to learn

Також популярним є прийом «Story Pyramid», коли учні формують «піраміду» із слів, що допомагає їм передати основний зміст тексту. Наприклад:

### **My cat**

Fluffy, white

Plays, sleeps, eats

Loves to chase mice

She is very friendly and cute

My cat is my best friend

Прийом «Outlining» передбачає запис слів, пов'язаних із ключовим поняттям, а потім побудову на їх основі висловлювань. Завдяки таким методам, як «Нарис на основі інтерв'ю», «Прийом відстроченого здогаду», а також заповненню кластерів і таблиць, учитель може заохочувати дітей до різноманітних видів роботи — індивідуальної, фронтальної, парної та групової. Практичні завдання різного рівня складності сприяють розвитку як відтворювальних, так і творчих умінь учнів.

Одним із найбільш результативних підходів є використання *ігрових методів*, які, за свідченням педагогів, мають потужний потенціал для розвитку креативних здібностей школярів. Гра виступає універсальним інструментом, що забезпечує мотивацію, знімає напруження, стимулює уяву та дозволяє засвоювати мовний матеріал у нестандартних ситуаціях. Такі форми роботи, як мовні квести, рольові ігри, інтерактивні вікторини, ігри на розвиток уяви, допомагають учням практикувати англійську мову в реалістичних комунікативних контекстах, що активізує їхнє творче мислення.

Як стверджують на основі власного педагогічного досвіду І.Самойлюкевич та С. Деньгаєва, «розвитку креативності в учнів початкових класів особливо сприяє поєднання ігрової та творчої діяльності» [58, с. 286]. Дослідниці пропонують таблицю, у якій показано зв'язок між видами творчої діяльності та розвитком конкретних умінь креативного мислення молодших школярів на уроках англійської мови. У ній виділено чотири напрями творчої активності: образотворча, музична, художньо-мовленнєва та театралізована діяльність.

Для кожного напрямку наведено приклади ігор і вправ, які сприяють формуванню вмінь генерувати нові ідеї, знаходити кілька способів вирішення завдань, удосконалювати власні думки та оригінально висловлюватися. Зокрема, образотворча діяльність передбачає використання ігор на малювання, створення колажів та підписування зображень, що розвиває уяву та вміння працювати з візуальним матеріалом. Музична діяльність включає створення рим, співання англійських пісень, що стимулює мовленнєву активність і креативність у звуковому оформленні висловлювань. Художньо-мовленнєва діяльність представлена завданнями на складання історій, придумування назв, опис предметів, що формує гнучкість мислення та мовленнєву винахідливість. Театралізована діяльність охоплює ігри на розігрування сценок, упорядкування дій за сюжетом, інсценізацію казок, що допомагає дітям виявляти оригінальність

і розвивати комунікативні здібності. Таблиця чітко демонструє, як різні види творчих завдань інтегруються в навчальний процес і комплексно впливають на розвиток усіх складових креативного мислення здобувачів початкової освіти (Табл.1. 1).

*Таблиця 1.1. Розвиток умінь креативного мислення учнів початкових класів засобами ігрової творчої діяльності в казковому контексті*

Уміння креативного мислення Вид творчої діяльності	Уміння вирішувати типові завдання нетиповими способами	Уміння відшукати всі можливі способи вирішення	Уміння максимально вдосконалити вже знайдену відповідну ідею	Уміння шукати, знаходити і ефективно використовувати різного роду підказки
<b>Зображувальна діяльність</b>	<b>Drawing game:</b> Послухай розповідь казкового героя і домалюй тварину у віконечку.	<b>Chanting Game:</b> Послухай наспів та з'єднай малюнки половинкою іграшок.	<b>Description game:</b> Послухай, розфарбуй і скажи, що є на малюнках і якого кольору.	<b>Tick-and-point game:</b> Послухай та постав ✓ на частинах тіла на малюнку. Покажи такі ж частини тіла на собі.
<b>Музична діяльність</b>	<b>Creating game:</b> На сторінках книжечки намалюй членів своєї родини. Виріж та зроби книжечку. Розкажи про свою сім'ю.	<b>Singing game:</b> Послухай пісеньку, заспівай та намалюй продукти про які йдеться. Скажи, які з них є смачними для тебе.	<b>Do-it-yourself game:</b> Виріж та склей кубик. Кинь його та розкажи про іграшку, яка тобі випала.	<b>Role-play game:</b> Виріж та наклеї частини тіла героїв казки. Розмалюй одяг Аладдіна і Жасмін. Уяви себе одним з героїв та розкажи про себе.
<b>Художньо-мовленнєва діяльність</b>	<b>Tracing game:</b> Послухай та обведи. Допоможи цим героям назвати себе.	<b>Imitation game:</b> Послухай звуки тварин, розфарбуй правильну тварину та відтвори звук.	<b>Have-or have-not game:</b> Подивись на малюнки та домалюй овочі та фрукти. Скажи, які ти маєш вдома, та які не маєш.	<b>Greeting game:</b> У Аліси сьогодні день народження. Послухай, як друзі вітають її, знайди і розфарбуй відповідний квадратик на великому малюнку та проспівай пісеньку від імені кожного героя.
<b>Театралізована діяльність</b>	<b>Numbering game:</b> Послухай та пронумеруй картинки. Допоможи дівчинці попрощатися з родиною.	<b>Ordering game:</b> Послухай Мауглі та розташуй картинки у правильному порядку.	<b>Searching game:</b> Послухай та знайди, яку іграшку бачать діти. Опиши її.	<b>Mask game:</b> Зроби для себе маску з зразком, розфарбуй та виріж. Приклади її до свого обличчя та привітай Алісу з днем народження.

Окрім того авторки наводять приклади ігор для розвитку креативного мислення школярів на уроках англійської мови. Їх відбір вони проводили на основі критеріїв: творча діяльність є обов'язковою; мовний чи мовленнєвий матеріал має відповідати темі, що вивчається; звуковий та візуальний супровід є обов'язковим; казковий контекст є обов'язковим. Мета використання цих ігрових завдань – сформувати в учнів креативне мислення, а саме: «уміння вирішувати типові завдання нетиповими способами; уміння відшукати всі можливі способи вирішення; уміння максимально вдосконалити вже знайдену відповідну ідею; уміння шукати, знаходити і ефективно використовувати різного роду підказки» [58, с. 287]. Приклади ігор «Chanting Game», «Creating game», «Greeting game» наводимо в Додатку А.

Важливим засобом формування креативності є *метод проєктів*, який сприяє інтеграції мовних знань з іншими предметами та розвитку навичок колективної діяльності. Як стверджує Н. Медведєва, «діти молодшого шкільного віку не лише “сприймають” і “наслідують”, а вже й творчо діють, сприймаючи нову візуальну інформацію (графічний образ)» [35, с. 138]. Виконуючи проєкти на певну тему, школярі використовують нові мовні структури та лексику, вчать планувати роботу, розподіляти ролі, аналізувати результати, що розвиває не лише мовні, а й комунікативні та організаційні вміння. Проєктна діяльність заохочує дітей до пошуку нестандартних рішень, формує критичне мислення та вміння презентувати власні ідеї.

Ще одним ефективним способом розвитку творчого мислення є *креативні завдання*, зокрема написання коротких творів, складання розповідей на основі зображень або ключових слів, створення діалогів між персонажами. Такі вправи стимулюють уяву, сприяють самовираженню та підвищують мовну впевненість учнів. Окреме місце серед креативних методів займає сторітелінг, на ефективності якого наголошує О. Нагорна. Вона зазначає, що цей підхід поєднує елементи художнього слова,

емоційного впливу, візуалізації та діалогу, створюючи «живий, мотивуючий освітній простір». Завдяки історіям із цікавим сюжетом, моральним змістом і захопливою інтригою учні не лише засвоюють мовний матеріал, але й навчаються «мислити образно, асоціативно, критично та креативно» [42].

*Методика сторітелінгу* стимулює уяву, формує емоційно-ціннісне ставлення до змісту історії, спонукає до аналізу ситуацій і порівняння їх із власним досвідом, що є ключовими елементами розвитку креативного мислення. Активний сторітелінг (самостійне створення та розповідання історій) розвиває навички самовираження, логічного викладу думок, добору мовних засобів і створення яскравих образів, тоді як пасивний сторітелінг (прослуховування історій) формує позитивну атмосферу на уроці, розвиває слухову й зорову пам'ять, знижує страх перед публічними виступами.

Цікавим і дієвим є подібний до технології сторітелінгу метод *креативного письма* як особливого виду писемного мовлення, що можливе на рефлексивній основі. Результатом креативного письма є творчий продукт. Креативне письмо сприяє тому, щоб шкільне навчання стало справжнім творчим процесом. Учитель має створювати таке навчальне середовище, яке розвивало б у дітей уяву, уважність і критичне мислення. Під час написання творчих робіт учні не лише самостверджуються і рефлексують над власними ідеями, а й набувають навичок самостійної роботи та вміння співпрацювати з іншими. Основні характеристики креативного письма полягають у тому, що воно перш за все служить засобом самовираження автора, передбачає нестандартне мислення і надає свободу творчості, дозволяючи реалізовувати унікальні ідеї.

На ефективності методу «Sandwichstory» наголошують Л. Байд.к та Ю. Котелянець, підкреслюючи, що цей підхід значно покращує навички учнів у формулюванні зв'язних і логічно структурованих текстів. Використання цього методу сприяє розвитку не лише мовленнєвих умінь, а й творчого мислення, оскільки здобувачі початкової освіти вчаться вплітати деталі та власні ідеї у загальний контекст розповіді [1, с. 273]. Крім того, «Sandwich

story» допомагає учням розвивати послідовність викладу думок, навички опису і деталізації, що є важливими складовими як креативного письма, так і загального володіння мовою. Викладачі відзначають, що цей метод стимулює активну участь учнів у процесі навчання, підвищує їхню мотивацію та робить уроки більш інтерактивними і змістовними. Таким чином, «Sandwich story» є дієвим інструментом, який не лише покращує засвоєння граматичного та лексичного матеріалу, а й сприяє всебічному розвитку мовних компетенцій молодших школярів.

Ось приклад застосування методу «Sandwich story» на уроці англійської мови у 2 класі на тему «My Family»:

Учитель пише на дошці заголовок: My Family.

Потім диктує або разом із дітьми складає початок історії:

*“Two days ago, my family and I went to the park”.*

Учні додають деталі про членів родини:

*“My mother wore a red dress. My father wore a blue shirt. My little sister wore a yellow hat”.*

Далі вчитель пропонує описати навколишнє середовище:

*“The park was very green and beautiful”.*

Учні додають свої спостереження:

*“There were many colorful flowers and tall trees”.*

На завершення вчитель диктує фразу:

*“It was a fun day with my family!”*

Учні пояснюють свої емоції:

*“I felt happy and excited”.*

Таким чином, учні формують повну розповідь, вплітаючи у неї деталі, опис навколишнього світу та власні почуття. Цей метод допомагає послідовно структурувати текст і розвиває навички креативного письма у молодших школярів.

Активно застосовуються у початковій школі не лише як інструмент оцінювання, а й як засіб розвитку креативності дітей *тести творчого*

мислення Торренса. Багато завдань із цих тестів адаптовані для ігрових і навчальних ситуацій, щоб стимулювати дивергентне мислення, уяву та мовленнєву активність учнів.

Завдання на «незвичайні способи використання» чи «удосконалення предметів» часто інтегрують у вправи з англійської мови: діти вигадують нові способи застосування знайомих речей, описують їх іноземною мовою та презентують свої ідеї перед класом. Такі активності не лише розвивають креативність, але й формують навички усного мовлення, збагачують словниковий запас і стимулюють спонтанне висловлювання думок. Сюжетні завдання на кшталт «Mother-Hubbard problem» або «Imaginative stories» використовуються як основа для сторітелінгу, коли учні створюють власні історії, інсценують їх у групах або малюють ілюстрації до розповіді. Це допомагає поєднати мовленнєву діяльність із творчим самовираженням та художньою уявою.

Невербальні завдання, як-от «незавершені фігури» чи «кола та квадрати», застосовують на уроках англійської мови під час вивчення лексики чи граматичних конструкцій: учні домальовують фігури, а потім описують отримані зображення словами або складають про них короткі оповідання. Такі вправи можна використовувати як індивідуально, так і в парах або групах, що розвиває навички співпраці, критичного мислення та вміння домовлятися. Завдяки своїй гнучкості методи Торренса добре поєднуються з інтерактивними технологіями, проектною діяльністю, рольовими іграми та іншими сучасними підходами до навчання молодших школярів.

Ключову роль у стимулюванні творчої активності відіграє педагог, який має створювати атмосферу довіри, підтримки та заохочення до самостійності. Учитель виступає не лише джерелом знань, а й фасилітатором, що допомагає учням вільно висловлювати думки, брати відповідальність за власне навчання та виявляти ініціативу.

Зарубіжні дослідники проблеми на основі вивчення впливу системної активності на розвиток творчого мислення у дітей встановили, що формування культури запитань – заохочення учнів до формулювання відкритих, гіпотетичних запитань – значно сприяє зростанню компонентів креативності, таких як плавність, гнучкість і оригінальність відповідей. Учні, які брали участь у цих активностях, демонстрували кращі результати у творчому самовираженні та сюжетоутворенні, оскільки завдання містили елементи вибору й відкритості [80]. Такий підхід показує, що на уроках англійської мови в початковій школі стимули питань можна цілеспрямовано інтегрувати в комунікативні та проектні завдання, що підвищує мотивацію та активність школярів у мовленнєвій взаємодії.

Суттєвого значення набуває і *міжпредметна інтеграція*, що дозволяє поєднати вивчення англійської мови з мистецтвом, музикою, театром, історією чи навіть природничими науками. Створення малюнків, пісень, театральних сценок або відеопрезентацій англійською мовою допомагає школярам використовувати мовні знання в реальних творчих ситуаціях, що підвищує мотивацію та сприяє глибшому засвоєнню матеріалу.

Сучасна освіта також активно впроваджує *інформаційно-комунікаційні технології*, що значно розширюють можливості розвитку творчого мислення. Онлайн-платформи, інтерактивні додатки, віртуальні дошки, мультимедійні ресурси дозволяють створювати цікаві, динамічні завдання, сприяють колективній роботі та формуванню критичного, асоціативного й креативного мислення. Використання цифрових інструментів забезпечує інтерактивність, миттєвий зворотний зв'язок і можливість індивідуалізації навчання, що робить процес вивчення іноземної мови більш ефективним і захопливим для молодших школярів.

Згідно з дослідженням Т. Близнюк [4], інтеграція цифрових технологій у навчальний процес сприяє активізації пізнавальної діяльності дітей, дозволяючи їм самостійно шукати інформацію, аналізувати та створювати нові ідеї. Цифрові інструменти, такі як інтерактивні платформи, онлайн-ігри

та віртуальні екскурсії, надають учням можливість вивчати матеріал у захоплюючій та доступній формі, що стимулює їхню увагу та креативність.

Зокрема, використання таких ресурсів як Kahoot!, Mentimeter та Flipgrid дозволяє вчителям адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб кожного учня, забезпечуючи диференційований підхід. Це сприяє розвитку критичного мислення, комунікативних навичок та здатності до самовираження учнів. Таким чином, цифрові інструменти стають важливим компонентом сучасного уроку англійської мови, що сприяє формуванню творчої особистості молодшого школяра.

Отже, використання інтерактивних методів, проблемних завдань, рольових ігор, креативного письма, проєктної діяльності та інших методів і технологій створює сприятливі умови для активізації креативної діяльності й розвитку творчого мислення учнів. Важливою складовою є також застосування диференційованого підходу, що враховує індивідуальні особливості кожної дитини та стимулює її бажання до самовираження.

Таким чином, методичні прийоми, що орієнтовані на розвиток творчого мислення, є невід'ємною частиною сучасного уроку англійської мови, сприяючи формуванню у молодших школярів не лише мовленнєвої, а й когнітивної та інших компетентностей.

## **Висновки до 1 розділу**

Поняття творчого мислення молодших школярів розглядається як складний психічний процес, що включає здатність до генерації нових ідей, нестандартного вирішення проблем та творчої адаптації до різних ситуацій. Психолого-педагогічний аналіз підтверджує, що розвиток творчого мислення на початковому етапі навчання є ключовим чинником формування особистості та стимулювання пізнавальної активності дітей. Ефективне заохочення творчості потребує врахування вікових і

індивідуальних особливостей учнів, а також підтримки їхньої мотивації. Таким чином, творче мислення молодших школярів є важливою компетентністю, розвиток якої слід пріоритетно впроваджувати в освітню практику. Формування творчого мислення на уроках англійської мови є невід'ємною складовою сучасного освітнього процесу, оскільки воно сприяє розвитку в учнів не лише мовних, а й інтелектуальних та комунікативних умінь. Застосування різноманітних методів навчання, інтерактивних технологій, ігрової діяльності, методів креативного письма, міжпредметної інтеграції та інноваційних форм роботи з використанням цифрових інструментів створює умови для активної пізнавальної діяльності школярів, стимулює їхню уяву та критичне мислення.

Важлива роль належить учителю, який виступає організатором, наставником і фасилітатором навчального процесу, забезпечуючи атмосферу підтримки та заохочуючи дітей до самовираження. Завдяки такому підходу школярі не лише вдосконалюють мовні компетентності, а й набувають упевненості у власних силах, формують навички співпраці, ініціативності та самостійного прийняття рішень. Розвиток творчого мислення під час вивчення англійської мови допомагає учням стати креативними, гнучкими та відкритими до нових ідей особистостями, здатними ефективно використовувати іноземну мову для спілкування, навчання та самореалізації в умовах глобалізованого світу.

## **РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

### **2.1. Стан проблеми дослідження у сучасній початковій школі**

У сучасній початковій школі проблема розвитку творчого мислення учнів посідає важливе місце, адже саме в молодшому шкільному віці закладаються основи креативності, гнучкості та оригінальності мислення. З огляду на глобалізаційні процеси та зростаючу роль іншомовної освіти, особливого значення набуває формування творчих здібностей молодших школярів на уроках англійської мови. Дослідження стану цієї проблеми у практиці сучасної початкової школи дозволяє виявити актуальні труднощі, педагогічні можливості та перспективні шляхи вдосконалення навчально-виховного процесу. З цією метою ми проаналізували конспекти уроків англійської мови для учнів 3 класу та вивчили передовий педагогічний досвід педагогів – вчителів англійської мови у початковій школі, а також провели моніторинг рівня розвитку творчого мислення здобувачів початкової освіти.

Для прикладу ми розглянули конспекти уроків з англійської мови для 3 класу, які запропонувала Ірина Гандзя у посібнику «Мій конспект. Англійська мова. 3 клас (за підручником О. Д. Карп'юк)» [9]. Цей посібник створено відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти (2018) та чинної навчальної програми. Видання містить розробки 95 уроків англійської мови для 3 класу, структуровані у 6 навчальних юнітів. Конспекти подані у зручному форматі, включають завдання для актуалізації та закріплення знань, вправи інтегрованого та комунікативного характеру, а також передбачають місце для власних записів учителя.

Особливістю посібника є акцент на формуванні предметних і ключових компетентностей учнів, використанні інтеграції, інноваційних методів і здоров'язберезувальних технологій. Тематика уроків відповідає підручнику О. Карп'юк «Англійська мова. 3 клас» (2020), що забезпечує повну узгодженість навчального матеріалу. У змісті посібника подано календарно-тематичне планування, структуроване за юнітами:

Unit 1. Me, My Family and Friends

Unit 2. Sweet Home

Unit 3. School Time

Unit 4. Day by Day

Unit 5. It Was Yesterday

Unit 6. Hello, Spring!

Кожен юніт містить різні за типом уроки – ознайомлювальні, узагальнюючі, інтегровані та контрольні, а також завдання з елементами творчої діяльності (інсценізації, рольові ігри, проєктні роботи, віршування). Це створює сприятливі умови для розвитку іншомовної комунікативної компетентності й творчого мислення молодших школярів.

Аналіз вміщених тут конспектів уроків англійської мови для 3 класу показав, що у змісті навчального процесу наявні як репродуктивні, так і творчі види завдань. Наприклад, у конспекті уроку, присвяченому темі «My Family», простежується поєднання традиційних вправ на засвоєння лексики з творчими завданнями. Зокрема, учні не лише мають відтворювати готові мовленнєві зразки, але й створювати власні міні-оповідання про членів сім'ї з опорою на ілюстрації. Такий вид роботи сприяє розвитку мовленнєвої ініціативи, уяви та вмінню самостійно добирати мовний матеріал.

Наприклад, конспект уроку на тему «Seasons and Weather» включає вправи на опис погодних умов та пори року, проте особливу увагу приділено творчим завданням – складанню власних коротких діалогів та міні-віршів про улюблену пору року. Передбачено роботу учнів в парах та групах, що не лише активізує комунікативну взаємодію, а й створює умови для

розвитку креативності, оскільки кожна група має представити свій оригінальний варіант висловлювання.

У конспекті уроку, присвяченому темі «Animals», творчий компонент передбачено реалізувати через використання рольових ігор та елементів проєктної діяльності. Учні отримують завдання підготувати короткі повідомлення від імені «улюбленої тварини», що передбачає не лише застосування засвоєної лексики, а й уявлення себе в іншій ролі, розширення асоціативного мислення та розвиток навичок імпровізації.

У таблиці 2.1. подаємо характеристику творчого потенціалу запропонованих у посібнику конспектів уроків, виокремивши різні типи завдань, які пропонує авторка.

*Таблиця 2.1. Характеристика творчого потенціалу конспектів уроків у посібнику І. Гандзі*

<b>Unit</b>	<b>Тема юніту</b>	<b>Приклади уроків, що містять творчі завдання</b>	<b>Характеристика творчого потенціалу</b>
<b>Unit 1. Me, My Family and Friends</b>	Дружба, сім'я, іграшки	Lesson 7 «Наші хобі»; Lesson 8 «Мій улюбленець»; Lesson 10 «А у тебе є улюблена іграшка?»	Завдання на створення розповідей про власні захоплення та домашніх улюбленців; рольові діалоги з використанням лексики; малювання і

			опис іграшок англійською
<b>Unit 2. Sweet Home</b>	Дім, сім'я, кімнати, професії	Lesson 2 «Сімейне дерево»; Lesson 9 «Моя кімната»; Lesson 11 «Різноманіття професій»	Творчі вправи на складання описів кімнати; створення «сімейного дерева» з підписами англійською; інсценізації на тему професій
<b>Unit 3. School Time</b>	Школа, уроки, друзі	Lesson 3 «Мій улюблений шкільний предмет»; Lesson 6 «Мій улюблений предмет — англійська мова. А твій?»	Вправи на складання міні- презентацій про улюблений предмет; робота в парах «Інтерв'ю з другом»; створення власних запитань і відповідей
<b>Unit 4. Day by Day</b>	Розпорядок дня, харчування, дозвілля	Lesson 1 «У час дозвілля»; Lesson 8 «Що у нас сьогодні на обід?»; Lesson 9	Ігрові вправи «Мій розпорядок дня»; створення коміксів чи малюнків із описом дозвілля;

		«Повсякденні справи та розваги»	складання власних меню англійською
<b>Unit 5. It Was Yesterday</b>	Минулі події, канікули	Lesson 1–2 «Як ти провів зимові канікули?»; Lesson 7 «Ми чудово провели вчорашній день»; Lesson 13 «Що ти робив учора?»	Завдання на складання усних і письмових розповідей про минулі події; створення колективної «історії одного дня»; рольові ігри «У подорожі»
<b>Unit 6. Hello, Spring!</b>	Пори року, свята	Lesson 1 «Яка сьогодні погода?»; Lesson 5 «Календар. Пори року»; Lessons 7–8 «Свята. Великдень»	Творчі завдання з опису погоди та природи; складання віршів і римівок про весну; створення святкових листівок і проєктів англійськ

Таким чином, аналіз конспектів уроків з англійської мови у 3 класі показав, що у практиці вчителів початкової школи простежуються спроби включення творчих завдань у процес навчання англійської мови. Однак вони часто мають епізодичний характер і переважно використовуються як доповнення до основних вправ репродуктивного типу. Це свідчить про

необхідність систематичного та цілеспрямованого застосування методики, орієнтованої на розвиток творчого мислення молодших школярів у процесі вивчення іноземної мови.

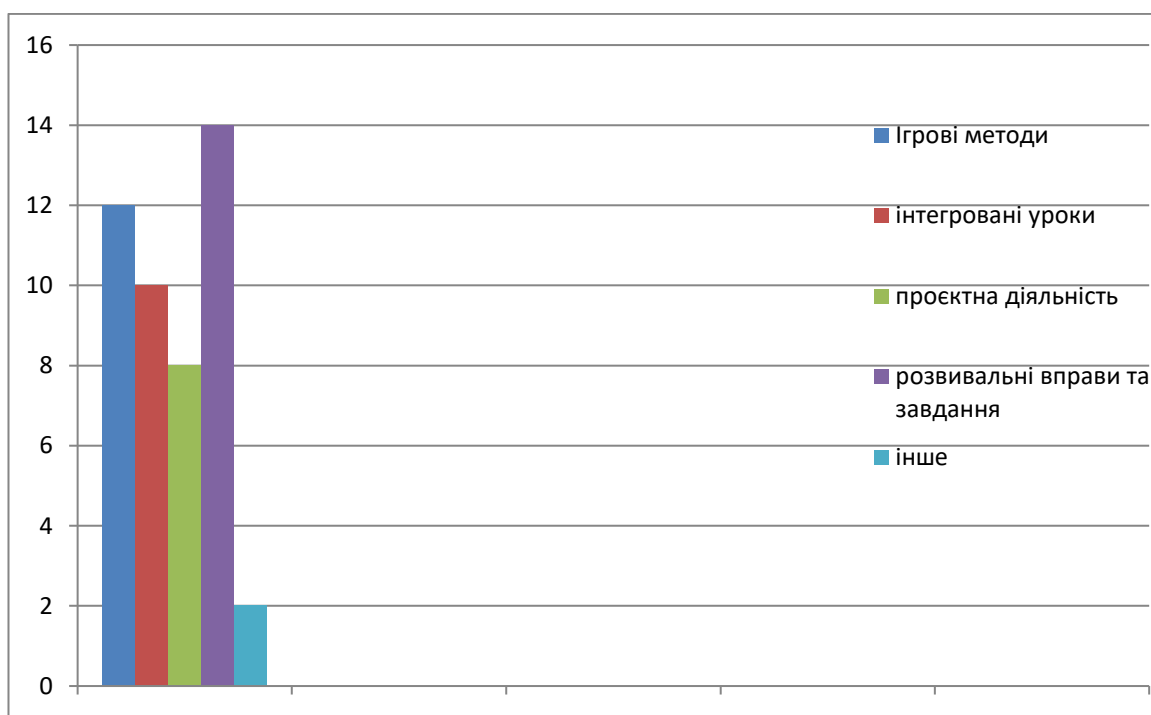
Експериментальне дослідження проблеми розвитку творчого мислення молодших школярів здійснювалося на базі \_\_\_\_\_, що дало змогу отримати достовірні результати у реальних умовах освітнього процесу. У дослідженні взяли участь 56 учнів третіх класів (28 учнів – 3-А класу та 28 учнів – 3-В класу), а також 17 учителів початкової школи, що забезпечило різноплановість і комплексність аналізу. Експеримент складався з трьох етапів: констатувального, формувального та контрольного.

На констатувальному етапі було проведено діагностику стану сформованості творчого мислення молодших школярів, а також з'ясовано ставлення та готовність учителів до використання різних педагогічних засобів для його розвитку. З цією метою було організовано опитування педагогів, аналіз навчально-методичної документації та виконано серію завдань із учнями, що дало змогу визначити їхній початковий рівень креативності, оригінальності та гнучкості мислення. Отримані результати стали підґрунтям для планування подальшої формувальної роботи та вибору найбільш доцільних методичних прийомів для розвитку творчих здібностей учнів у процесі вивчення англійської мови.

Опитування педагогів молодших класів було спрямоване на з'ясування їхнього ставлення та готовності до використання різних педагогічних засобів для розвитку творчого мислення учнів на уроках англійської мови. Учителям було запропоновано п'ять запитань, спрямованих на оцінку важливості розвитку творчого мислення здобувачів початкової освіти, визначення найчастіше використовуваних педагогічних засобів, з'ясування рівня готовності впроваджувати нові методики, виявлення труднощів, які виникають при їх застосуванні, та побажання щодо додаткової підтримки вчителів. Анкету подаємо у Додатку Б.

Аналіз результатів показав, що більшість педагогів (9 із 17, або 53%) вважають розвиток творчого мислення у молодших школярів «дуже важливим», ще 6 учителів (35%) оцінили його як «важливий», а 2 (12%) – «середньо важливим». Жоден із респондентів не вважав його неважливим. Це свідчить про високу мотивацію вчителів щодо розвитку творчого потенціалу учнів.

Найпопулярнішими методами виявилися розвивальні вправи та завдання (14 виборів, 82%), ігрові методи (12 виборів, 71%), інтегровані уроки (10 виборів, 59%) та проектна діяльність (8 виборів, 47%) (Рис. 2.1.). Лише 2 учительки вказали «інші» засоби. Це показує переважання активних, практичних методик у роботі з учнями



*Рисунок 2.1. Поширені методи розвитку творчого мислення учнів на уроках англійської мови*

Повністю готовими до розвитку творчого мислення учнів на уроках англійської мови себе вважають 6 учителів (35%), частково готовими – 8 (47%), 2 респонденти (12%) вагалися, і лише 1 (6%) зазначив, що не дуже готовий. Це свідчить про загалом позитивне ставлення вчителів до

інновацій, але наявність невеликої частки сумнівів вимагає додаткової підтримки.

У визначенні труднощів, з якими пов'язане розв'язання досліджуваної проблеми, учителі обирали такі: недостатньо часу на уроках (9, 53%) та відсутність матеріалів або методичних рекомендацій (7, 41%). Складність інтеграції в навчальну програму відзначили 5 учителів (29%), недостатню підготовку – 3 (18%), інші причини – 2 (12%) (Рис. 2.2). Це показує, що ключові бар'єри пов'язані з організаційними та ресурсними факторами.

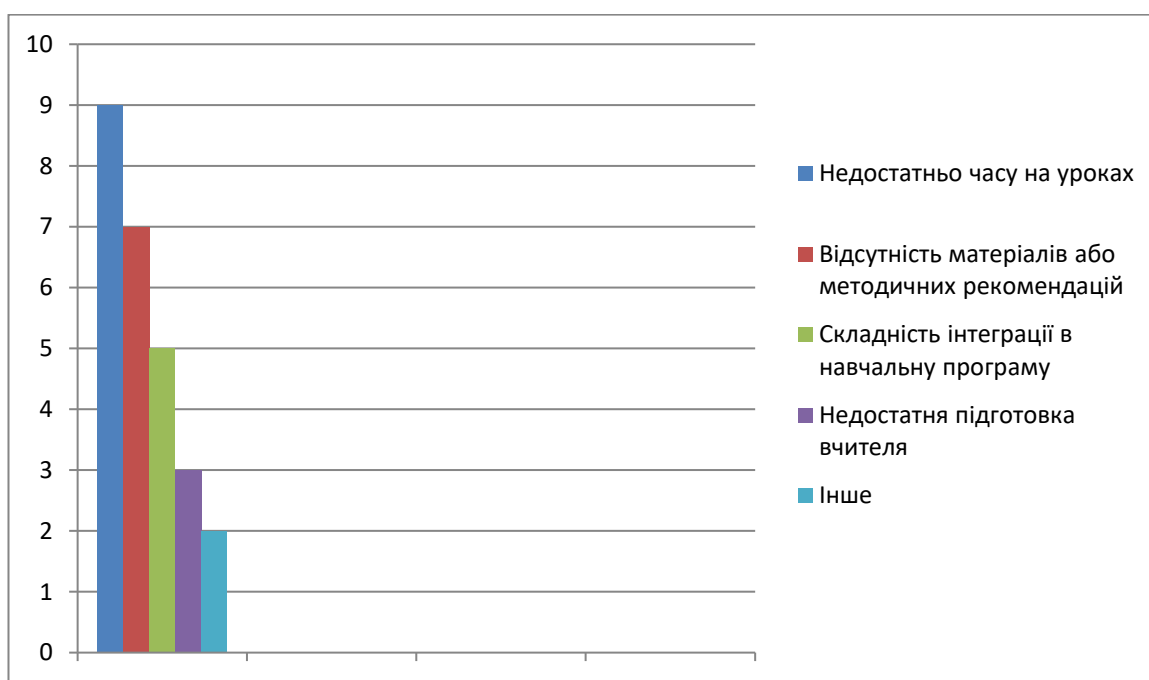


Рисунок 2.2. Труднощі при використанні педагогічних засобів для розвитку творчого мислення учнів на уроках англійської мови

Найбільш запитуваними формами підтримки виявилися майстер-класи та тренінги (12, 71%), методичні посібники та рекомендації (10, 59%), обмін досвідом з колегами (9, 53%) і онлайн-ресурси (7, 41%). Один учитель вказав «інше». Це демонструє потребу у професійному розвитку та забезпеченні матеріальної та методичної бази для ефективного розвитку творчого мислення учнів.

Отже, результати опитування дозволили виявити поточний стан готовності педагогів до розвитку творчого мислення, визначити популярні та ефективні методи роботи, а також визначити потреби та напрями

підвищення кваліфікації для ефективного впровадження інноваційних педагогічних підходів.

Для проведення діагностики рівня розвитку творчого мислення третьокласників було запропоновано 4 основні критерії та визначено 4 рівні: високий, достатній, середній, початковий (Таблиця 2.2.).

*Таблиця 2.2. Критерії та рівні розвитку творчого мислення третьокласників*

<b>Критерії / Рівень</b>	<b>Високий</b>	<b>Достатній</b>	<b>Середній</b>	<b>Початковий</b>
<b>Гнучкість мислення</b>	Легко знаходить різні варіанти розв'язання задач	Пропонує кілька варіантів	Пропонує один варіант	Обмежується стандартними рішеннями
<b>Оригінальність ідей</b>	Часто генерує креативні ідеї	Час від часу пропонує нестандартні рішення	Пропонує стандартні ідеї з поодинокими новими елементами	Ідеї типові, повторює відомі рішення
<b>Спрямованість на пошук нового</b>	Самостійно шукає нові способи, проявляє допитливість	Здебільшого шукає нові підходи з допомогою	Шукає нове лише за підказкою	Повторює відомі дії, не проявляє ініціативи
<b>Комбінування ідей</b>	Поєднує різні ідеї у нові концепції	Поєднує ідеї за допомогою дорослих	Поєднує прості елементи ідей	Не поєднує ідеї, обмежується

				ОДИНОЧНИМИ ПІДХОДАМИ
--	--	--	--	-------------------------

Учням 3-А і 3-В класу на констатувальному етапі дослідження запропоновано 5 завдань творчого характеру для уроків англійської мови, які допоможуть оцінити рівень розвитку творчого мислення третьокласників за наведеними критеріями:

1. “Finish the Story” / «Закінчи історію»

Завдання: Вчитель починає коротку історію англійською мовою (3–4 речення), а учень має продовжити її власними словами.

Мета: Оцінка оригінальності ідей та комбінування ідей.

Приклад: “Tom found a magic key in the garden. He opened a small door and...”

2. “Draw and Describe” / «Намалюй і опиши»

Завдання: Учні малюють свій власний вигаданий персонаж (animal/monster/fairy) і описують його англійською (колір, розмір, що вміє робити).

Мета: Оцінка оригінальності ідей та гнучкості мислення.

3. “Alternative Ending” / «Альтернативний кінець»

Завдання: Учні отримують відомий сюжет (казку або мультфільм) і пропонують свій альтернативний фінал англійською.

Мета: Оцінка гнучкості мислення та східного пошуку нового.

Приклад: “Instead of Cinderella marrying the prince, she...”

4. “What If...?” / «Що якщо...?»

Завдання: Вчитель задає нестандартні запитання на кшталт: “What if cats could talk?” або “What if it rained chocolate?”, учні повинні дати власну відповідь англійською.

Мета: Оцінка гнучкості мислення і спрямованості на пошук нового.

5. “Mix and Match Words” / «Змішай і склади»

Завдання: Дати учням набір слів (іменники, дієслова, прикметники) і попросити скласти незвичне речення або коротку історію.

Мета: Оцінка комбінування ідей та оригінальності.

Приклад слів: dog, fly, rainbow, dance, sing → “The dog can dance on a rainbow and sing with birds”.

У дослідженні взяли участь 56 учнів третіх класів (28 учнів – 3-А класу та 28 учнів – 3-В класу). Учні виконували наведені 5 завдань творчого характеру на уроках англійської мови, що дозволило оцінити рівень розвитку їхнього творчого мислення за критеріями: гнучкість мислення, оригінальність ідей, спрямованість на пошук нового та комбінування ідей.

За результатами виконання завдань високий рівень показали учні, які демонстрували нестандартні ідеї, самостійно поєднували та комбінували елементи у нові концепції, активно шукали нові підходи. У 3-А класі таких учнів було 6, у 3-В – 5.

Приклад виконання завдання “Finish the Story” Марти М.: *“Tom found a magic key in the garden. He opened a small door and discovered a world where animals could talk and trees could walk. He became friends with a flying cat and learned magic spells.”*

Приклад виконання завдання “Draw and Describe” Павла К., який намалював фею з крилами у вигляді хмар та описав: *“She can change the weather and sing with birds”*.

Достатній рівень ми зафіксували у випадках, коли учні проявляли креативність частково, пропонували кілька варіантів рішень, іноді комбінували ідеї. У 3-А класі – 10 учнів, у 3-В – 11 учнів. Приклади виконання завдань Аліною М.:

“Alternative Ending”: *“Instead of Cinderella marrying the prince, she opened a bakery and invited all animals to help her”*.

“What If...?”: *“What if cats could talk? They would tell secrets about the house”*.

Учні з середнім рівнем розвитку творчого мислення пропонували стандартні рішення з мінімальними елементами новизни. У 3-А класі – 8 учнів, у 3-В – 9 учнів. Приклад виконання завдань Андрієм Л.:

“Mix and Match Words”: *“The dog can dance and the rainbow is beautiful.”*

“Finish the Story”: *“Tom opened the door and saw a garden. He played there.”*

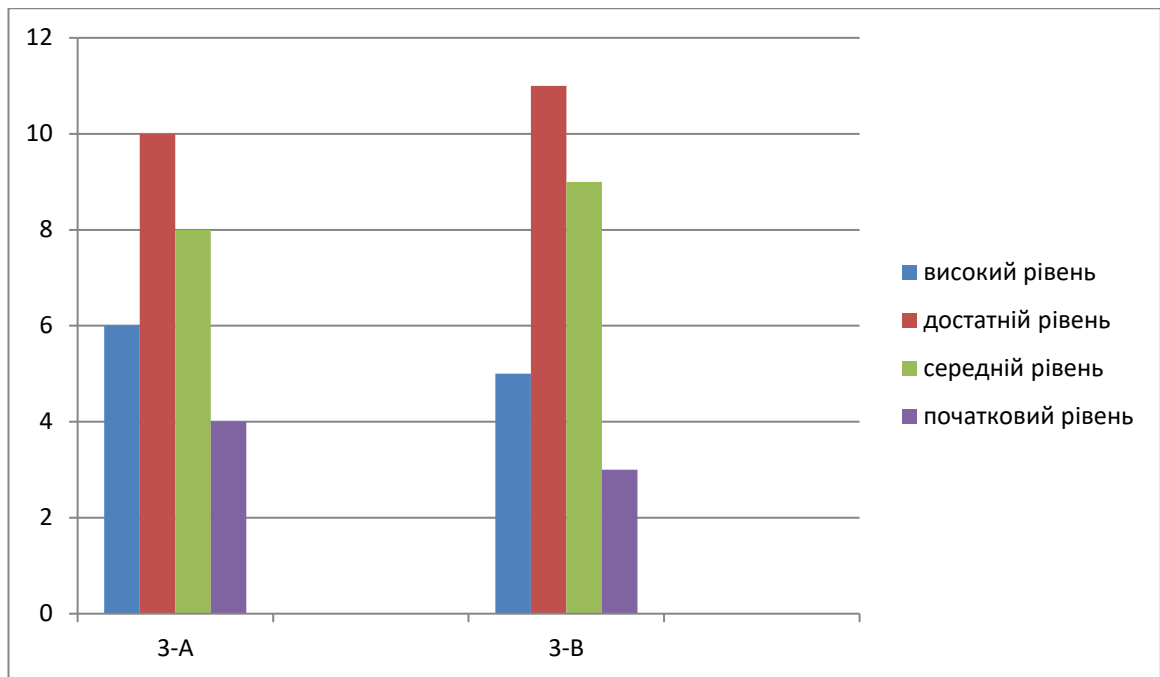
Початковий рівень ми фіксували в тих учнів, які переважно повторювали відомі шаблони, не проявляли ініціативи у створенні нових ідей. У 3-А класі – 4 учні, у 3-В – 3 учні.

Наприклад, Максим П. виконуючи завдання “Draw and Describe”, намалював звичайного кота і написав: *“This is a cat. It is small and gray”*. Не виявив творчих ідей цей учень і виконуючи завдання “Alternative Ending”: *“Cinderella married the prince. They lived happily ever after”*.

Таким чином, більшість учнів обох класів продемонстрували достатній та середній рівень, що свідчить про розвиток творчого мислення на базовому та середньому рівнях. Водночас невелика частина учнів показала високий рівень, що свідчить про наявність потенціалу для розвитку креативних навичок (Таблиця 2.3, Рис. 2.3).

Таблиця 2.3. Розподіл учнів за рівнями розвитку творчого мислення на констатувальному етапі експерименту

Клас	Високий рівень	Достатній рівень	Середній рівень	Початковий рівень
3-А	6	10	8	4
3-В	5	11	9	3



*Рисунок 2.3. Рівні розвитку творчого мислення учнів 3-х класів на констатувальному етапі експерименту*

У сучасній початковій школі питання розвитку творчого мислення учнів є надзвичайно актуальним, оскільки формування креативності на ранньому етапі навчання визначає подальшу успішність у засвоєнні навчального матеріалу та соціальній адаптації дитини. Аналіз конспектів уроків свідчить, що значна частина навчального процесу зосереджена на стандартних формах роботи та репродуктивних завданнях, що обмежує можливості учнів проявляти ініціативу, комбінувати ідеї та генерувати нестандартні рішення. Разом із тим, результати моніторингу рівнів розвитку творчого мислення третьокласників показують, що більшість учнів демонструють середній та достатній рівень креативності, а окрема група вже проявляє високий рівень самостійності та оригінальності. Це свідчить про наявність потенціалу для розвитку творчого мислення, який потребує систематичного стимулювання через інтерактивні, інтегровані та завдання творчого характеру на уроках. Водночас існує група учнів із початковим рівнем розвитку креативності, для яких необхідно створювати додаткові умови підтримки та індивідуальної роботи. Таким чином, поєднання аналізу

уроків та моніторингу розвитку творчого мислення дозволяє окреслити актуальні проблеми сучасної початкової школи: необхідність формування ефективних педагогічних стратегій, спрямованих на розвиток гнучкого, нестандартного та креативного мислення, а також розробку диференційованих підходів, які враховують індивідуальні можливості та потреби учнів.

## **2.2. Експериментальна модель розвитку творчого мислення другокласників на уроках англійської мови**

Розвиток творчого мислення молодших школярів є ключовим аспектом формування їхньої креативності, мовної компетентності та здатності до самостійного пошуку рішень. Особливо актуальним це завдання стає на уроках англійської мови, де поєднуються розвиток мовленнєвих навичок та формування інтелектуальних і творчих здібностей учнів. У зв'язку з цим у рамках дослідження було запропоновано експериментальну модель розвитку творчого мислення третьокласників, яка передбачає систематичне використання інтегрованих, ігрових та творчих завдань, спрямованих на стимулювання гнучкості мислення, оригінальності та здатності комбінувати ідеї. Модель покликана не лише підвищувати рівень креативності учнів, а й створювати умови для їхньої активної участі у навчальному процесі, забезпечуючи індивідуальний підхід та можливості для реалізації потенціалу кожної дитини.

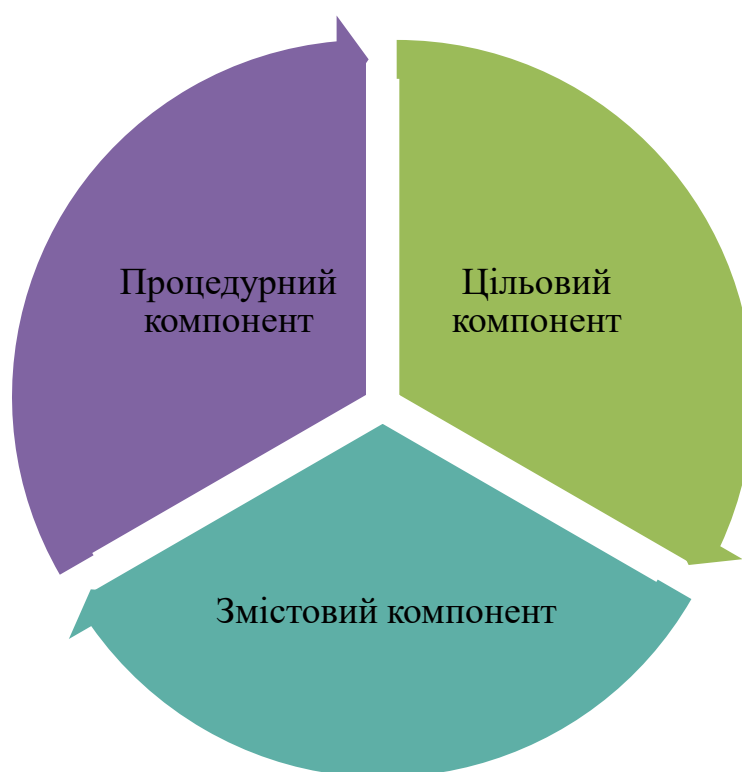
Цю модель було апробовано у 3-А класі, який визначено експериментальним. З учнями цього класу під час проходження педагогічної практики впродовж 2-х місяців проводили формувальний етап експерименту.

Експериментальна модель розвитку творчого мислення учнів на уроках англійської мови побудована у вигляді системи взаємопов'язаних компонентів:

Цільовий компонент – розвиток творчого мислення учнів шляхом формування гнучкості мислення, оригінальності ідей, здатності комбінувати інформацію та шукати нестандартні рішення.

Змістовий компонент – включає навчальний матеріал англійської мови, який адаптовано для творчих завдань, інтеграції з іншими предметами та розвитку мовленнєвої компетенції.

Процедурний компонент – система організації уроків, методичні прийоми, вправи і завдання, спрямовані на стимулювання творчого мислення (Рис. 2.4.).



*Рисунок 2.4. Структура та зміст експериментальної моделі розвитку творчого мислення учнів*

Цільовий компонент моделі спрямований на формування ключових навичок творчого мислення, таких як гнучкість, оригінальність, комбінування ідей та здатність до нестандартного вирішення проблем, а також на розвиток мовленнєвої компетентності учнів, здатності висловлювати думки усно та письмово, складати короткі історії, описувати

персонажів та висловлювати власні судження англійською мовою. Цільовий компонент також передбачає стимулювання мотивації до навчання, активної участі учнів у творчих завданнях та формування позитивного ставлення до вивчення англійської мови.

Змістовий компонент моделі включає навчальний матеріал з підручників та додаткових джерел, який адаптовано для реалізації творчих завдань і інтегрованого підходу. Він передбачає використання лексики та граматичних конструкцій у творчих вправах, таких як складання альтернативних історій, опис вигаданих персонажів чи створення міні-коміксів. У змістовому компоненті також інтегруються знання з інших предметів (образотворче мистецтво, музика, природознавство) для розвитку мислення через різні канали сприйняття та збагачення контексту вивчення англійської мови. Крім того, змістовий компонент включає ігрові та проектні елементи, які стимулюють уяву учнів та сприяють активному залученню до навчального процесу.

Процедурний компонент визначає організацію уроків і систему методичних прийомів, що сприяють розвитку творчого мислення. Він включає поступове ускладнення завдань, використання ігрових та інтерактивних вправ, рольових ігор, ситуаційних діалогів, творчих завдань зі складання історій, альтернативних закінчень та описів персонажів, інтегрованих завдань із залученням інших предметів, а також завдань на комбінування ідей і створення власних продуктів. Процедурний компонент передбачає індивідуальний та груповий підхід, використання наочних матеріалів і підтримку вчителя для стимулювання самостійності та креативності учнів.

Зміст моделі забезпечує комплексний розвиток лексичних, граматичних, комунікативних та креативних умінь. Лексичний компонент спрямований на розширення словникового запасу через творчі вправи та інтеграцію нових слів у нестандартні контексти. Граматичний компонент забезпечує застосування вивчених конструкцій у творчих завданнях,

наприклад, у складанні речень із новими словами або альтернативних закінчень історій. Комунікативний компонент моделі сприяє розвитку умінь висловлювати власні думки, вести діалог та обговорювати ідеї англійською мовою. Креативний компонент передбачає формування здатності комбінувати знання, створювати власні історії, описувати персонажів, генерувати нестандартні рішення та вирішувати проблеми у творчих та ігрових ситуаціях.

У цій методичній моделі передбачено використання різних типів творчих завдань для розвитку творчого мислення учнів:

- Ігрові завдання: рольові ігри, інтерактивні вправи, «What if...?» запитання.
- Творчі завдання: складання історій, альтернативних закінчень, опис вигаданих персонажів, складання нестандартних речень із заданих слів.
- Інтегровані завдання: поєднання англійської мови з образотворчим мистецтвом, природознавством, музикою.
- Завдання на комбінування та генерацію ідей: створення власних продуктів (малюнків, коміксів, міні-історій), вирішення проблемних ситуацій у нестандартних умовах.

На формувальному етапі експерименту з урахуванням змісту експериментальної моделі розвитку творчого мислення учнів третього класу, ми використали творчі завдання, спрямовані на розвиток різних аспектів творчого мислення через чотири види діяльності: зображувальну, музичну, художньо-мовленнєву та театралізовану. Кожен вид діяльності містить спеціально підібрані вправи для формування умінь генерувати нові ідеї, знаходити кілька способів вирішення завдань, вдосконалювати власні пропозиції та висловлюватися, використовуючи оригінальні ідеї та власний досвід. Більшість завдань передбачає використання ігрових технологій, які «застосовуються для роздуму над проблемним комплексним завданням і опанування вивченої інформації, узагальнення пройденого матеріалу,

розвитку творчих задатків, формування загальнонавчальної компетенції» [69]. І це логічно, адже «для учнів початкових класів ігри є найбільш природним і захоплюючим видом діяльності» [64, с. 25]. Саме в ігровій формі школярі легше засвоюють новий матеріал, активно взаємодіють між собою, вчаться висловлювати власні думки іноземною мовою, проявляють ініціативу й творчість. Крім того, ігрова діяльність сприяє розвитку уяви, формуванню комунікативних умінь та позитивної мотивації до навчання, що є важливими чинниками ефективного розвитку творчого мислення в молодшому шкільному віці.

Гра лежить в основі усіх видів творчої діяльності учнів на уроці англійської мови – зображувальній, музичній, художньо-мовленнєвій, театралізованій.

У зображувальній діяльності використовуються такі типи завдань: *Drawing game*, де учні показують предмет або героя казки і малюють його, проявляючи здатність генерувати нові ідеї; *Chanting game*, що передбачає співання пісень і віршиків з варіативними словами, що розвиває уміння знаходити кілька способів вирішення завдань; *Description game*, де діти описують персонажів та порівнюють їх, удосконалюючи власні ідеї; і *Tick-and-point game*, де учні позначають і демонструють зображення, вигадуючи власні деталі, що стимулює оригінальність висловлювань.

У музичній діяльності використовуються вправи типу *Creating game*, де учні створюють рими або співвідносять слова з ритмом казки для розвитку здатності генерувати нові ідеї; *Singing game*, що передбачає виконання пісень із зміною частин тексту для пошуку альтернативних рішень; *Guessing game*, де учні відгадують предмети чи героїв казки за описом, удосконалюючи свої ідеї; та *Echo game*, під час якого діти співають рядки пісні, додаючи власні слова, що сприяє розвитку творчого мовлення.

У художньо-мовленнєвій діяльності застосовуються вправи *Telling game*, де учні складають власну історію за малюнком або набором слів, що розвиває генерацію ідей; *Naming game*, де потрібно придумати декілька назв

до однієї картинки, формуючи вміння знаходити кілька способів вирішення завдань; Have one minute, завдання на складання максимальної кількості речень за заданими словами, що удосконалює власні ідеї; та How many words game, де учні придумують якнайбільше слів за певною темою, розвиваючи оригінальність висловлювань.

У театралізованій діяльності використовуються вправи Numbering, що передбачає розігрування сценок казки за порядком дій для генерації ідей; Ordering, де учні розташовують події казки у правильній послідовності, розвиваючи пошук альтернативних рішень; Searching, завдання на знаходження предметів або героїв за описом та зміну сюжету для вдосконалення власних пропозицій; та Acting out, де здійснюється інсценізація казки з додаванням власних реплік, що сприяє розвитку здатності висловлюватися, використовуючи оригінальні ідеї та власний досвід (Таблиця 2.4.).

*Таблиця 2.4. Типи завдань, запропонованих у експериментальній методичній моделі розвитку творчого мислення учнів на уроках англійської мови*

<b>Вид творчої діяльності</b>	<b>Уміння генерувати нові ідеї та пропонувати нестандартні способи вирішення проблем</b>	<b>Уміння знаходити кілька способів вирішення завдань</b>	<b>Уміння вдосконалювати власні ідеї та пропозиції</b>	<b>Уміння висловлюватися, використовуючи оригінальні ідеї та власний досвід</b>
Зображувальна діяльність	<i>Drawing game:</i> Показати предмет або героя казки і	<i>Chanting game:</i> Співати пісні та віршики з різними	<i>Description game:</i> Описувати персонажів, порівнювати їх.	<i>Tick-and-point game:</i> Позначати і показувати зображення,

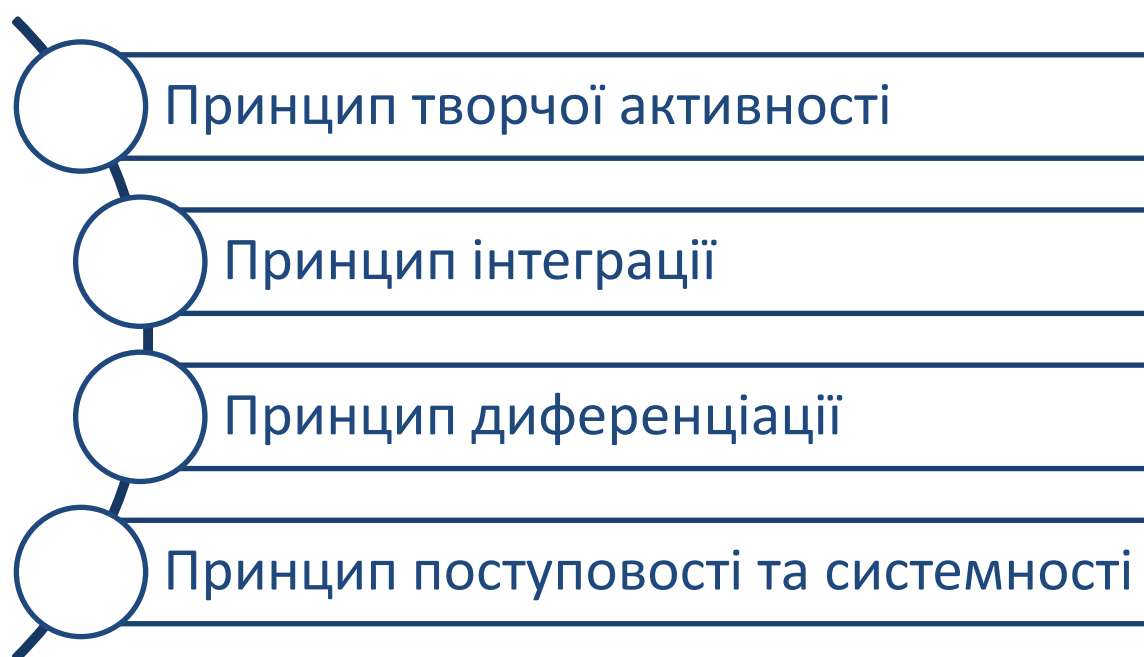
	намалювати його.	варіантами слів.		вигадувати власні деталі.
Музична діяльність	<i>Creating game:</i> Створення рим, співвіднесе ння з ритмом казки.	<i>Singing game:</i> Виконувати пісні, змінюючи частину тексту.	<i>Guessing game:</i> Відгадувати предмети чи героїв казки за описом.	<i>Echo game:</i> Співати рядки пісні з додаванням власних слів.
Художньо-мовленнєва діяльність	<i>Telling game:</i> Складання власної історії за малюнком або набором слів.	<i>Naming game:</i> Придумати декілька назв до однієї картинки.	<i>Have one minute:</i> Скласти якнайбільше речень за заданими словами.	<i>How many words game:</i> Придумати якнайбільше слів за певною темою.
Театралізована діяльність	<i>Numbering:</i> Розігрування сценки за порядком дій казки.	<i>Ordering:</i> Розташувати події казки у правильному порядку.	<i>Searching:</i> Знаходити речі або героїв за описом, змінювати сюжет.	<i>Acting out:</i> Інсценізація казки, додавання власних реплік.

Таким чином, експериментальна методична модель передбачає комплексне використання різних видів творчої діяльності молодших школярів, що дозволяє системно розвивати основні складові творчого

мислення у третьокласників на уроках англійської мови: генерацію ідей, пошук альтернативних рішень, удосконалення власних пропозицій та оригінальне мовлення.

Запропонована експериментальна методика розвитку творчого мислення молодших школярів ґрунтується на таких принципах:

- Принцип творчої активності – учні виступають активними суб'єктами навчання, самостійно шукають рішення.
- Принцип інтеграції – навчальний матеріал поєднується з іншими предметами та життєвим досвідом учнів.
- Принцип диференціації – завдання адаптуються під рівень підготовки та інтереси кожного учня.
- Принцип поступовості та системності – розвиток творчого мислення відбувається поступово через систематичне ускладнення завдань (Рис. 2.5.).



*Рисунок 2.5. Принципи реалізації експериментальної моделі розвитку творчого мислення учнів третього класу*

Як засвідчила апробація експериментальної моделі розвитку творчого мислення школярів початкової школи, її ефективність забезпечує чітке дотримання педагогічних умов:

- Використання ігрових, проблемних та інтерактивних методів навчання.
- Створення безпечного та підтримуючого навчального середовища, де учень не боїться помилок.
- Інформаційна та методична підтримка з боку вчителя, консультації, наочні матеріали.
- Використання різноманітних форм роботи: індивідуальної, парної, групової.

Наведемо фрагмент одного із конспектів уроків англійської , які ми підготували й використовували під час формувального етапу експерименту з учнями 3-А класу.

**Тема уроку: “*Fairy Tale Heroes*” / «Герої казок»**

Мета уроку: розвиток творчого мислення, мовленнєвої компетентності та креативності учнів через інтегровані творчі завдання; повторення та закріплення лексики за темою “Герої казок”.

Обладнання: картинки героїв казок, аркуші для малювання, кольорові олівці, аудіозаписи пісень та віршів, картки із словами для складання історій, реквізит для театралізації.

**Хід уроку (фрагмент):**

Мотиваційний етап (5 хв)

Вчитель демонструє картинку казкового героя (наприклад, Попелюшку чи kota в чоботях) та запитує: “*Who is this? What can you tell about him/her?*”

Учні висловлюють власні думки, використовуючи вивчену лексику. Наприклад, *She is kind. She goes to the ball.*

Зображувальна діяльність (10 хв)

*Drawing game:* Учні отримують картинку або предмет з казки (наприклад, трьох поросят чи Червону Шапочку) і малюють його, додаючи власні деталі.

*Description game:* Після малювання кожен описує свого героя, порівнюючи його з іншими героями. Наприклад, *My Cinderella has a rainbow dress. Little Red Riding Hood has a golden basket.*

Вчитель заохочує використання власних ідей і фантазії.

Музична діяльність (10 хв)

*Creating game:* Учні створюють короткі римовані рядки про своїх героїв, використовуючи слова з пісні або казки. Наприклад, *Cinderella runs to the ball, she dances in the hall.*

*Singing game:* Вчитель співає коротку пісню, учні змінюють деякі слова, придумують власні варіанти. Наприклад, *Little Red Riding Hood met a friendly wolf...*

*Echo game:* Повторюють рядки пісні, додаючи власні слова, що описують дії або риси героя. Наприклад, *The wolf sings a song for Red Riding Hood.*

Художньо-мовленнєва діяльність (10 хв)

*Telling game:* Учні складають коротку історію про свого героя за малюнком або набором слів.

*Naming game:* Придумують декілька назв для свого героя або придуманої ситуації.

*Have one minute:* За одну хвилину учні складають якомога більше речень із заданими словами (наприклад, *adjectives* та *verbs*).

Театралізована діяльність (10 хв)

*Numbering:* Учні розігрують невелику сценку казки у правильній послідовності.

*Searching:* Учні шукають «загублених» героїв або предмети, додаючи власні деталі до сюжету.

*Acting out:* Інсценізація казки з додаванням власних реплік і альтернативних варіантів розвитку подій.

Рефлексія та підсумок (5 хв)

Учні показують свої малюнки, розповіді та інсценізації. Вчитель підкреслює використання креативності, нестандартних підходів та самостійних рішень.

Домашнє завдання: скласти коротку альтернативну історію про улюбленого казкового героя.

Як засвідчують провідні педагоги, і як ми переконалися під час проведення педагогічної практики, учні на уроках англійської мови «охоче виконують творчі завдання, такі як: придумати іншу кінцівку розповіді або придумати та написати розповідь за серією картинок, розіграти діалог між персонажами тексту» [52, с. 7]. Вони також легко вивчають англійські пісні й готують проєкти чи малюнки, комікси, презентації з використанням англійської мови. Під час такої діяльності вони активні й зосереджені, а її результатом завжди є оригінальний творчий продукт.

Проведення формувального етапу експерименту засвідчило ефективність запропонованої експериментальної моделі розвитку творчого мислення третьокласників на уроках англійської мови. Впровадження комплексних творчих завдань різних видів діяльності – зображувальної, музичної, художньо-мовленнєвої та театралізованої – дозволило системно формувати ключові уміння учнів: генерувати нові ідеї, знаходити кілька способів вирішення завдань, вдосконалювати власні пропозиції та висловлюватися, використовуючи оригінальні ідеї та власний досвід. Аналіз результатів показав, що більшість учнів продемонстрували зростання креативності, активне включення у виконання завдань та здатність до нестандартного мислення, що підтверджує ефективність моделі у розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

Апробація моделі на практиці також показала, що інтегровані, ігрові та проєктні завдання сприяють підвищенню мотивації до навчання, активізації мовленнєвої діяльності та посиленню інтересу до вивчення англійської мови. Виявлено позитивну динаміку у формуванні умінь комбінувати знання, створювати власні історії та інсценізувати казки з додаванням

оригінальних елементів. Разом із тим, окремі учні потребували додаткової підтримки та стимулювання для розвитку нестандартного мислення, що підкреслює необхідність диференційованого підходу під час впровадження моделі.

### **2.3. Аналіз результатів експериментального дослідження**

Методика впровадження експериментальної моделі розвитку творчого мислення третьокласників на уроках англійської мови передбачала послідовну систему дій, що забезпечує систематичне формування ключових умінь учнів. Спершу проводилася діагностика вихідного рівня розвитку творчого мислення за допомогою завдань та спостережень, що дозволило визначити індивідуальні особливості кожного учня та його потреби на констатувальному етапі експерименту. На основі отриманих даних здійснювався відбір і адаптація навчального матеріалу для інтеграції з творчими завданнями, включаючи ігрові, зображувальні, музичні та театралізовані вправи. Протягом навчального періоду впроваджувалася система цих завдань з поступовим ускладненням та підвищенням творчих вимог, що стимулювало розвиток генерації ідей, комбінування знань та пошуку нестандартних рішень – формувальний етап експерименту. Паралельно здійснювався моніторинг і проміжна оцінка результатів, що дозволяло коригувати завдання відповідно до рівня підготовки учнів і забезпечувати диференційований підхід.

На контрольному етапі експерименту ми здійснили підсумкову оцінку рівня розвитку творчого мислення за критеріями гнучкості мислення, оригінальності, комбінування ідей та спрямованості на пошук нового, що давало змогу комплексно оцінити ефективність моделі та динаміку розвитку творчих умінь молодших школярів.

Учні 3-А (експериментального) і 3-В (контрольного) класів отримали 5 завдань для повторної діагностики рівня розвитку творчого мислення. Ці завдання дозволили оцінити гнучкість мислення школярів, оригінальність, комбінування ідей та спрямованість на пошук нового.

#### 1. Складання альтернативної казки (Telling Game)

Учні беруть казки Disney, наприклад, “Frozen” («Крижане серце») або “Моана” («Ваяна»), і придумують новий сюжет або альтернативний кінець. Наприклад, у “Frozen” Ельза знаходить нового друга, який допомагає вирішити проблему, або у “Моана” Ваяна обирає інший шлях до острова. Завдання оцінює гнучкість мислення та комбінування ідей (Рис. 2.6.).

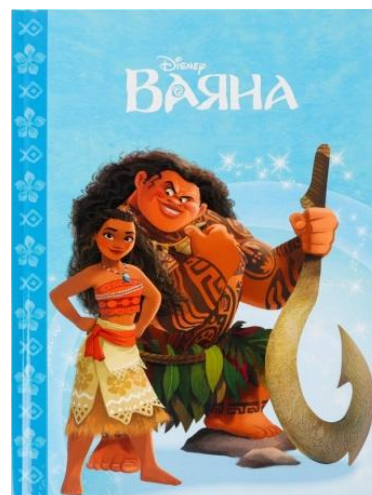


Рисунок 2.6. Герої казок “Frozen” («Крижане серце») та “Моана” («Ваяна»)

#### 2. Малюнок-історія (Drawing Game)

Учні малюють сцену з казки Disney, наприклад, “Tangled” («Рапунцель») або “Zootopia” («Зоотрополіс»), додаючи власних героїв або фантастичні деталі (Рис. 2.7). Потім вони розповідають про свій малюнок англійською мовою: “My Rapunzel has a magic bird friend who helps her escape”. Це завдання оцінює оригінальність та генерацію нових ідей.

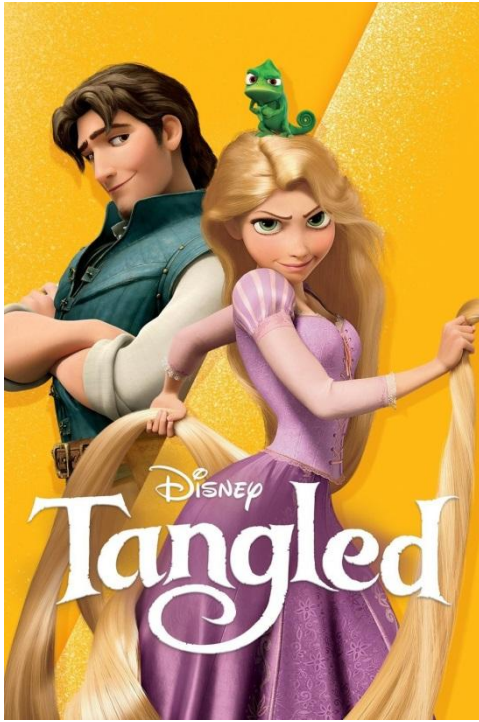


Рисунок 2.7. Герої казок “Tangled” («Рапунцель») та “Zootopia” («Зоотрополіс»)

### 3. Комбіновані речення (Have One Minute / How Many Words Game)

Учні отримують набір слів із казок Disney, наприклад: “dragon”, “ice”, “friendship”, “island”, і за одну хвилину складають якомога більше речень: “The dragon helped Moana to find the island.” Завдання розвиває комбінування ідей та нестандартне мислення.

### 4. Музичне творче завдання (Singing / Creating Game)

Учні беруть рядок із пісні Disney, наприклад із “Frozen” (“Let it go”), і створюють власні слова, що змінюють сюжет або описують нові події: “Let it shine, let it glow, Olaf dances in the snow.” Це розвиває оригінальність та гнучкість мислення.

### 5. Театралізована інсценізація (Acting Out / Searching Game)

Учні розігрують сценку із казки Disney, наприклад “Encanto”, але додають власні репліки або змінюють дії героїв: “What if Mirabel could give each sibling a new magical power?” Завдання розвиває спрямованість на пошук нового, комбінування ідей і креативну уяву.

Після проведення формувального етапу та впровадження експериментальної моделі розвитку творчого мислення було здійснено підсумкову оцінку учнів за критеріями гнучкості мислення, оригінальності, комбінування ідей та спрямованості на пошук нового.

Проаналізуємо виконання учнями обох класів кожного завдання:

1. Складання альтернативної казки (Telling Game, Disney: “Frozen”, “Moana”)

Учні 3-А класу показали високий рівень креативності: 8 учнів створили оригінальні сюжети з альтернативними кінцівками, 10 – запропонували декілька варіантів змін сюжету, решта 4 – виконали завдання на достатньому рівні, використовуючи стандартні елементи казки.

Учні 3-В класу продемонстрували менш активне генерування нових сюжетів: 5 – високий рівень, 9 – достатній, 12 – середній, решта 2 – початковий. Основна відмінність між класами – здатність комбінувати знайомі елементи казки з власними ідеями.

2. Малюнок-історія (Drawing Game, Disney: “Tangled”, “Zootopia”)

У 3-А класі 7 учнів створили абсолютно оригінальні зображення з новими персонажами або фантастичними деталями, 11 – додали зміни до відомих героїв, 6 – на середньому рівні, 2 – початковий.

У 3-В класі високий рівень проявили лише 5 учнів, достатній – 10, середній – 9, початковий – 3. Вчитель відмітив, що 3-А клас частіше використав нестандартні поєднання елементів та демонстрував більше сміливості у вираженні ідей.

3. Комбіновані речення (Have One Minute / How Many Words Game, Disney: “Moana”, “Frozen”)

3-А клас: 9 учнів створили понад 10 оригінальних речень, використовуючи усі задані слова у нестандартних поєднаннях, 10 – 6–9 речень, 5 – 3–5 речень, 2 – початковий рівень.

3-В клас: 6 учнів – високий рівень, 10 – достатній, 9 – середній, 3 – початковий. Показники 3-А класу були вищими завдяки більшій активності та готовності комбінувати слова в нові контексти.

#### 4. Музичне творче завдання (Singing / Creating Game, Disney: “Frozen”)

3-А клас: 8 учнів створили власні рядки пісень із оригінальними сюжетними змінами, 9 – змогли додати декілька власних слів до пісні, 7 – на середньому рівні, 2 – початковий.

3-В клас: високий рівень – 5 учнів, достатній – 10, середній – 10, початковий – 3. Основна відмінність – здатність учнів 3-А класу вільно генерувати нові слова та ідеї, не обмежуючись відомим текстом пісні.

#### 5. Театралізована інсценізація (Acting Out / Searching Game, Disney: “Encanto”)

3-А клас: 8 учнів активно додавали власні репліки та пропонували альтернативні дії героїв, 10 – достатній рівень (невеликі зміни сюжету), 6 – середній, 2 – початковий.

3-В клас: 6 – високий рівень, 10 – достатній, 9 – середній, 3 – початковий. Вчитель відмітив більш сміливі та креативні виступи учнів 3-А класу, які включали нестандартні рішення та нові сюжетні елементи.

Узагальнюючи результати виконаних завдань, наведемо розподіл учнів за рівнями розвитку творчого мислення на контрольному етапі експерименту (Таблиця 2.5.). Також проілюструємо на діаграмі рівні розвитку творчого мислення учнів експериментального і контрольного класу після формульовального етапу експерименту (Рис. 2.8)

*Таблиця 2.5. Розподіл учнів за рівнями розвитку творчого мислення на контрольному етапі експерименту*

<b>Клас</b>	<b>Високий рівень</b>	<b>Достатній рівень</b>	<b>Середній рівень</b>	<b>Початковий рівень</b>
3-А	10	12	6	2
3-В	6	10	9	3

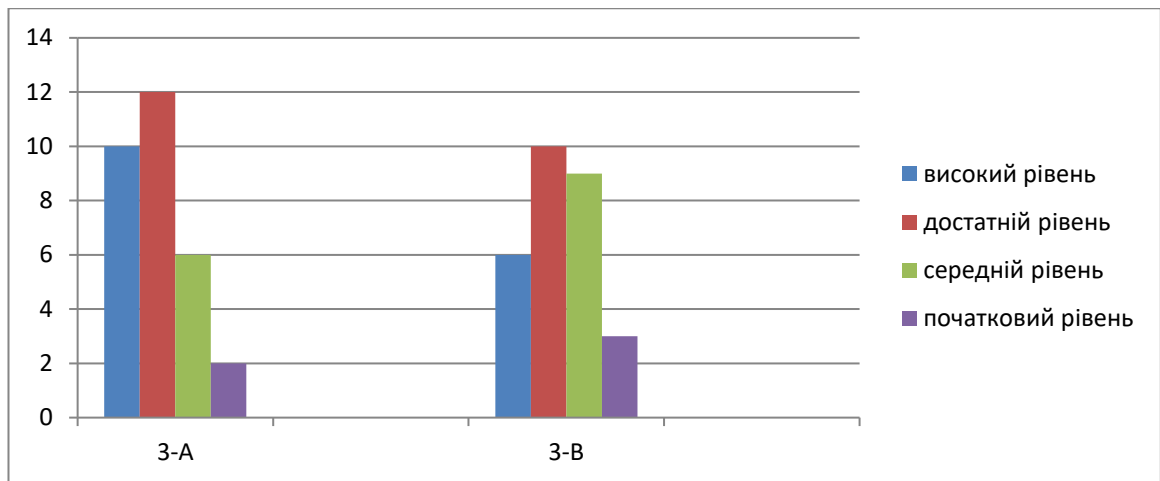


Рисунок 2.8. Рівні розвитку творчого мислення учнів 3-х класів на контрольному етапі експерименту

Аналіз виконання завдань контрольного етапу показав, що учні обох класів продемонстрували позитивну динаміку у розвитку творчих умінь. Особливо помітне зростання показників у 3-А класі: кількість учнів з високим рівнем збільшилася, а кількість учнів із середнім та початковим рівнями зменшилася. 3-В клас також показав певний прогрес, хоча його динаміка була менш вираженою. Це свідчить про ефективність моделі та її здатність системно стимулювати розвиток творчого мислення у молодших школярів. Проілюструємо це на порівняльній діаграмі (Рис. 2.9).

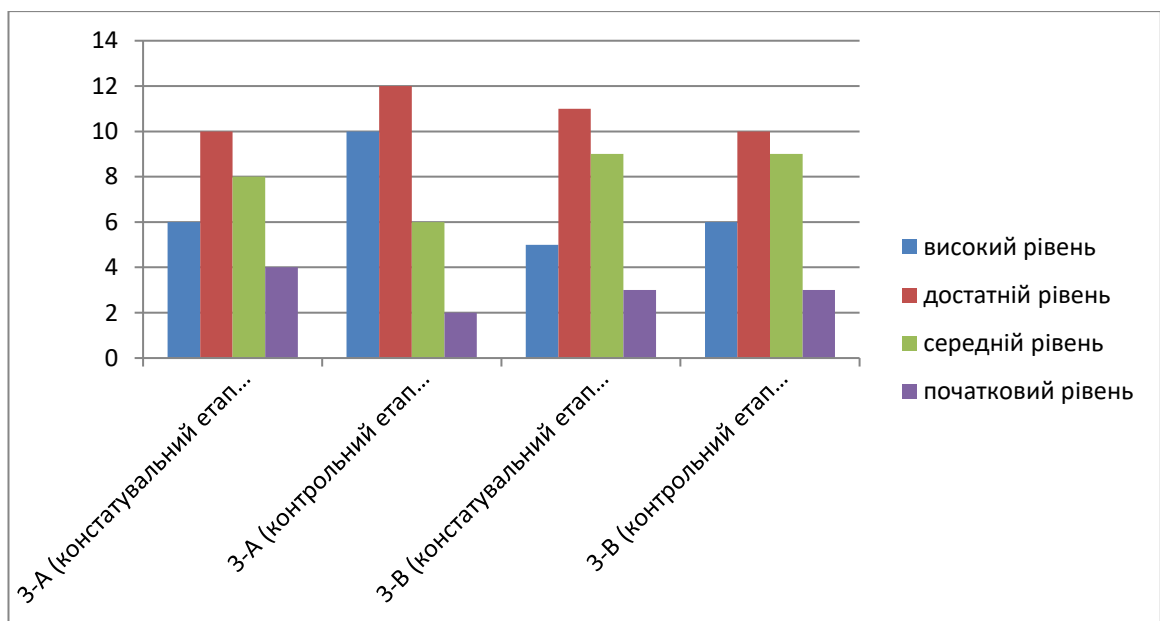


Рисунок 2.8. Порівняння рівні розвитку творчого мислення учнів 3-х класів на констатувальному і контрольному етапах експерименту

Отже, загалом результати контрольного етапу експерименту підтвердили ефективність запропонованої моделі та її практичну ефективність для використання у початковій школі. Вона дозволяє створювати умови для розвитку творчого мислення, мовленнєвої компетентності та креативності молодших школярів, сприяє систематичному та цілеспрямованому формуванню ключових умінь, необхідних для подальшого навчання та самостійної творчої діяльності учнів.

## **Висновки до 2 розділу**

Експериментальне дослідження розвитку творчого мислення молодших школярів на уроках англійської мови мало три послідовні етапи: констатувальний, формувальний та контрольний.

На констатувальному етапі основна увага була зосереджена на визначенні вихідного рівня сформованості творчого мислення учнів та з'ясуванні стану розробленої проблеми у практиці початкової школи. Для цього було проведено анкетування та інтерв'ю з учителями, що дозволило виявити їхнє ставлення до проблеми розвитку креативності та ступінь використання відповідних методів у навчанні англійської мови. Одночасно учні виконували спеціально підібрані діагностичні завдання, спрямовані на виявлення рівня їхньої оригінальності, гнучкості та самостійності мислення. Отримані результати стали відправною точкою для розробки подальшої експериментальної методики.

Формувальний етап був спрямований на апробацію експериментальної моделі розвитку творчого мислення учнів на уроках англійської мови з урахуванням комплексу педагогічних умов і методичних прийомів. У ході цього етапу здійснювалося впровадження інтерактивних завдань, ігор, творчих вправ, проєктної діяльності, які створювали ситуації пошуку, відкриття нового та самостійного висловлювання. Значну увагу приділено

інтеграції міжпредметних зв'язків, що забезпечувало більш глибоке й усвідомлене засвоєння матеріалу, а також активізацію уяви, фантазії та мовленнєвої творчості школярів. Цей етап проводився з учнями експериментального 3-А класу.

Контрольний етап передбачав узагальнення та систематизацію результатів експериментальної роботи. З метою перевірки ефективності запропонованої методики було проведено повторне діагностування учнів та аналіз динаміки розвитку їхніх творчих умінь у порівнянні з початковими показниками. Порівняльні дані дозволили виявити якісні та кількісні зрушення у рівнях креативності школярів, а також підтвердили доцільність використання розробленої методики у практиці початкової школи.

## ВИСНОВКИ

Проведене дослідження підтвердило важливість розвитку творчого мислення молодших школярів на уроках англійської мови та ефективність комплексного підходу до вирішення цього завдання.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що творчість і креативність є складними багатовимірними феноменами, тісно пов'язаними з інтелектуальними, когнітивними та особистісними особливостями дитини. Дослідження Дж. Гілфорда, Є. П. Торренса та інших науковців показали, що розвиток творчого мислення передбачає формування дивергентного мислення, здатності генерувати нові ідеї, комбінувати знання та розвивати гнучкість підходів до розв'язання проблем. Моделі креативності, включно з «Структурою інтелекту» Гілфорда та теорією Роджерса, дозволили виділити ключові складові творчого мислення – плавність, гнучкість, оригінальність і деталізацію, що створюють основу для розвитку творчих здібностей у молодших школярів.

На основі узагальнень результатів наукових досліджень зроблено висновок про те, що ефективний розвиток творчого мислення залежить від комплексного поєднання інтелектуальних, мотиваційних, емоційних та соціальних факторів, а також від умов навчального середовища. Педагогічні практики свідчать, що створення стимулюючого середовища, надання свободи вибору, використання проблемних завдань, проєктної діяльності та інтегрованих творчих вправ сприяють формуванню нестандартного мислення, здатності до самовираження та самостійного пошуку рішень. Таким чином, творче мислення молодших школярів є цілісним процесом, який передбачає глибокий аналіз ситуацій, пошук альтернативних шляхів вирішення проблем і формування здатності до генерації інноваційних ідей.

На основі аналізу наукових джерел та педагогічної практики доведено, що уроки англійської мови в початковій школі мають високий потенціал для розвитку творчого мислення молодших школярів. Використання

інтерактивних вправ, ігор, проєктної діяльності, казкового матеріалу та театралізації дозволяє поєднувати мовленнєве навчання з формуванням когнітивних, критичних та креативних навичок. Систематичне застосування таких методик сприяє розвитку уяви, гнучкості мислення, здатності генерувати нестандартні ідеї та поєднувати наявні знання з новими підходами, що підвищує мотивацію та активність учнів на уроках.

Визначено, що ефективний розвиток творчого мислення здобувачів початкової освіти потребує створення сприятливого навчального середовища, підтримки самовираження учнів, організації групової роботи та систематичного моніторингу їхніх досягнень. Інтеграція творчих завдань у навчальну програму дозволяє учням не лише засвоювати лексичний та граматичний матеріал, а й активно застосовувати його у нових комунікативних ситуаціях, формуючи комплексні мовні компетенції та закладаючи основу для подальшого розвитку креативності і самостійності у навчанні.

У ході проведеного педагогічного експерименту послідовно реалізовано три етапи, що дало змогу комплексно оцінити стан, процес та результати розвитку творчого мислення молодших школярів на уроках англійської мови.

На констатувальному етапі розкрито вихідний рівень сформованості творчих умінь учнів третіх класів, визначено особливості їхнього мислення, зокрема обмежену гнучкість у створенні нових ідей та недостатню здатність до комбінування відомих знань у нестандартних ситуаціях. Це підтвердило потребу в цілеспрямованому педагогічному впливі та обґрунтувало доцільність упровадження експериментальної методичної моделі.

Аналіз стану проблеми у сучасній початковій школі дозволив стверджувати, що питання розвитку творчого мислення учнів є надзвичайно актуальним, адже значна частина навчального процесу досі зорієнтована на відтворення готових знань. Вивчення конспектів уроків англійської мови для 3 класу, а також досвід учителів показали, що творчі завдання часто

мають епізодичний характер і виконують роль другорядних елементів. Разом із тим, навіть у таких завданнях простежується значний потенціал для активізації уваги, розвитку мовленнєвої ініціативи та створення власних висловлювань, що підтверджує можливість ефективного поєднання репродуктивних і продуктивних методів навчання.

Отримані результати діагностики та моніторингу рівня креативності довели, що більшість третьокласників перебуває на середньому й достатньому рівнях розвитку творчого мислення, водночас лише окремі учні демонструють високий рівень. Це свідчить про наявність значного, але недостатньо реалізованого потенціалу, який потребує системного педагогічного стимулювання. З'ясовано також труднощі, що стоять на шляху впровадження інноваційних підходів: обмежений час на уроках, брак методичних матеріалів та необхідність додаткової підготовки вчителів. Таким чином, на констатувальному етапі було не лише визначено рівень креативних здібностей учнів, а й виявлено організаційні та методичні проблеми, які потребували подальшого вирішення в межах формувального етапу експерименту.

На формувальному етапі апробовано спеціально розроблену експериментальну модель розвитку творчого мислення третьокласників на уроках англійської мови. Її зміст та структура передбачають цілеспрямоване поєднання мовленнєвого матеріалу з інтегрованими, ігровими та творчими завданнями, які стимулюють гнучкість і оригінальність мислення, а також формують уміння комбінувати ідеї та знаходити нестандартні рішення. У моделі визначено три основні компоненти: цільовий (спрямований на розвиток креативності та мовної компетентності), змістовий (адаптований навчальний матеріал англійської мови з елементами інтеграції) та процедурний (методичні прийоми, система творчих завдань і вправ). Така структурована організація забезпечила ефективність педагогічного впливу й дала змогу створити сприятливе середовище для розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Визначено принципи і педагогічні умови, які забезпечують її ефективність реалізації: принцип творчої активності (учні виступають активними учасниками навчального процесу, самостійно шукають і пропонують рішення), принцип інтеграції (поєднання навчального матеріалу з іншими предметами та життєвим досвідом учнів), принцип диференціації (урахування рівня підготовки, інтересів та індивідуальних особливостей дітей), принцип поступовості та системності (поступове ускладнення завдань і систематичний розвиток креативних умінь). Серед педагогічних умов виокремлено використання ігрових, проблемних та інтерактивних методів навчання; створення безпечного та підтримувального освітнього середовища, де дитина не боїться висловлювати власні ідеї; забезпечення інформаційної та методичної підтримки з боку вчителя; а також організацію роботи у різних формах – індивідуальній, парній та груповій.

У ході експерименту доведено ефективність системи творчих завдань, адаптованих до вікових та психологічних особливостей третьокласників. Впровадження ігрових методик, театралізованих вправ, художньо-мовленнєвих і зображувальних видів діяльності сприяло активізації уяви, розвитку здатності генерувати оригінальні ідеї, вдосконалювати власні висловлювання та знаходити кілька варіантів вирішення поставлених проблем. Стверджено, що саме інтеграція мовленнєвого й творчого розвитку забезпечила підвищення пізнавальної мотивації, створення атмосфери співпраці та формування в учнів початкової школи креативності.

На контрольному етапі здійснено підсумкову діагностику, яка засвідчила позитивну динаміку в розвитку творчого мислення учнів: у експериментальному 3-А класі зросла кількість школярів з високим та достатнім рівнями, зменшилася частка тих, хто залишався на середньому та початковому рівнях, тоді як в контрольному класі показники залишилися майже на тому ж рівні, що й на констатувальному етапі експерименту. Визначено, що експериментальна модель є ефективною і результативною,

оскільки забезпечує комплексний вплив на всі критерії оцінювання – гнучкість мислення, оригінальність, комбінування ідей та спрямованість на пошук нового. У такий спосіб підтверджено досягнення поставленої мети дослідження та виконання його завдань, що свідчить про доцільність широкого впровадження запропонованої методики у практику початкової школи.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у розширенні експериментальної моделі розвитку творчого мислення молодших школярів за рахунок включення нових видів інтегрованих завдань, зокрема із застосуванням цифрових технологій, онлайн-ігор та мультимедійних ресурсів, що підвищить мотивацію учнів до вивчення англійської мови. Доцільним є також поглиблений аналіз впливу запропонованої моделі на формування комунікативної компетентності школярів, їхню здатність до колективної творчої діяльності та критичного мислення.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байдюк Л., Котелянець Ю. Розвиток творчого мислення та письма на уроках англійської мови в початковій школі. *Актуальні проблеми педагогіки*. 2024. Вип.72. Т. 1. С. 270-274. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-1-38>
2. Барко В., Панок В., Лазаревський С. Психолого-педагогічна діагностика творчого потенціалу особистості учня в навчально-виховному процесі: Методичні рекомендації. Тернопіль, 2000. 85 с.
3. Бібік Н.М. Нова українська школа: порадник для вчителя. Київ: Літера ЛТД, 2018. 160
4. Близнюк Т. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 64 с.
5. Бондаренко Г.В. Формування творчої особистості школяра. З педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського. *Початкова школа*. 2013. № 38–39. С. 17–24.
6. Бочарова Т. М. Активізація творчого мислення молодших школярів. *Таврійський вісник освіти*. 2013. № 1. С. 150-154.
7. Важинська Л. Розвиток креативного мислення на уроках англійської мови. *Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі : матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції, 25 листопада 2020 р. Вінниця, 2020. С. 20-23*
8. Волобуєва Т. Б. Розвиток творчої компетентності школярів. Х. : Видавнича група «Основа» 2005. 112 с.
9. Гандзя І. Мій конспект. Англійська мова. 3 клас (за підручником О. Д. Карп'юк). Харків: Видавнича група «Основа», 2020. 176 с.

10. Гедвілло О. І., Жорова О. З. Розвиток творчого мислення учнів як умова успішного процесу навчання. *Педагогічні науки*. 2003. Вип. 33. С. 89-91.
11. Гладушина Р. М. Розвиток критичного і творчого мислення у процесі навчання і вивчення іноземної мови. *Slavonic Pedagogical Studies Journal*. 2019. Вип. 8 (1). С. 98-110. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29846> (Дата звернення: 25.08.2025 р.).
12. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник/ С.У. Гончаренко. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 552 с.
13. Гуменюк І. Робота вчителя англійської мови з розвитку в учнів умінь XXI століття як необхідна умова реалізації концепції НУШ. *Житомирщина педагогічна*. 2021. № 3 (23). URL: [https://imso.zippo.net.ua/wp-content/uploads/2021/10/2-%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA-89 .pdf?utm\\_source=chatgpt.com](https://imso.zippo.net.ua/wp-content/uploads/2021/10/2-%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA-89.pdf?utm_source=chatgpt.com) (Дата звернення: 25.08.2025 р.).
14. Данько Н. П. Розвиток творчих здібностей молодших школярів. Початкова школа. 2013. № 4. С. 1–2.
15. Державний стандарт початкової освіти. URL: [https://osvita.ua/legislation/Ser\\_osv/59891/](https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/59891/) (Дата звернення: 09.08.2025).
16. Євтух М.Б. Педагогічна психологія : підручник. Київ: Кондор, 2015. 420
17. Заярна Л.І. Активізація діяльності молодших школярів у процесі оволодіння знаннями через гру. *Таврійський вісник освіти*. 2014. № 2. С. 221–228.
18. Карпюк О. Д. Англійська мова: підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом). 2-ге вид., перероблене. Тернопіль: «Видавництво Астон», 2024. 120 с.
19. Кірик М., Данилова Л. НУШ: організація діяльності учнів початкових класів закладів ЗСО: навч.-метод. посіб. Львів : Світ, 2019. 136 с.

20. Кміть О. Основні сучасні тенденції розвитку англomовної освіти молодших школярів в Україні. *Початкова школа*. 2008. № 5. С. 13–15.
21. Ковальова В.І. Творча майстерня. Становлення та розвиток творчої особистості молодшого школяра : навчальний посібник. Харків : Основа, 2010. 191 с.
22. Козік М. Ю. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках англійської мови за допомогою інтерактивних методик. *Всеосвіта*. 2024. URL: <https://vseosvita.ua/library/ctattia-rozvytok-tvorchykh-zdibnostei-uchniv-na-urokakh-anhliiskoi-movy-za-dopomohoiu-interaktyvnykh-metodyk-870777.html> (дата звернення: 25.08.2025).
23. Коломінова О. О. Сучасні технології навчання англійської мови у початковій школі: методичний матеріал. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 40-47.
24. Коновальчук М.В. Програма з розвитку літературно-творчих здібностей молодших школярів «Світ творчості». Чернігів, 2009. 78 с.
25. Коновальчук М.В. Розвиток творчості молодших школярів: система літературних завдань. К.: Шкільний світ, 2010. 120с.
26. Котенко О. В., Соломаха А. В. та ін. Методика навчання іноземних мов у початковій школі: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 356 с.
27. Кравцова І. А., Амброзьяк А. С. Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами інтегрованих уроків. Кривий Ріг: КДПУ, 2011. 63с.
28. Крамаренко С. Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів. *Відкритий урок*. 2002. №5– 6. С. 7–10.
29. Кулик О. Розвиток творчих здібностей молодших школярів. *Початкова школа*. 2011. № 7. С. 55–57.
30. Люок О. В. Сутнісно-функціональний аналіз основних дефініцій феномену творчого мислення. *Вектор науки ТГУ*. 2015. № 1. С. 111–114.

31. Лукавська Х., Близнюк Т. Розвиток творчого мислення молодших школярів на уроках англійської мови. *Освітня інноватика. Українсько-польський збірник студентських наукових праць* / за заг. ред. проф. Будник О.Б.; літ. ред. проф. Качак Т. Б. Центр інноваційних освітніх технологій “PNU EcoSystem”. Вип. 8. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2025. С. 185 – 191.
32. Максимович О. Педагогічні умови розвитку творчих здібностей. *Початкова освіта*. 2011. № 28. С. 14–16.
33. Мартишин Н.В. Ціннісний компонент творчого потенціалу особистості педагога. *Педагогіка*. 2006. №3. С. 48-57.
34. Матвійчук В.В., Ткаченко Л.В., Кульбачна Н.А., Тутук О.В., Гаврилюк Т.А. Формування та розвиток творчих здібностей учнів. Ржищів, 2013. 59 с.
35. Медведева Н.В. Дослідження творчого сприймання. *Наука і освіта. Психологія. Тематичний спецвипуск «Когнітивні процеси і творчість»*. 2012. № 9. С. 136-140.
36. Медведева Н. В. Особливості художнього сприймання – показник творчого потенціалу особистості. *Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України* / за ред. В. О. Моляко. – Ж. : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2007. Т. 12. Вип. 2. С. 128–136
37. Медведева І. В. Розвиток творчих здібностей молодших школярів. *Початкове навчання та виховання*. 2012. № 16-18. С. 22–26.
38. Мілова О. Є. Сучасні форми та методи активного навчання в шкільній практиці. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (філологічні науки)*. 2010. № 14 (201). С. 112-119.
39. Моляко В. О. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати дослідження: підручник. Житомир: Рута, 2006. 320 с.
40. Моляко В. О. Концепція творчого сприймання. *Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості: Зб. наук. праць*. Ж. : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2008. Т. 12. Вип. 5. Ч. I. С. 7-14.

41. Моляко В. О. Психологічна теорія творчості. *Обдарована дитина*. 2004. № 6. С. 2–9.
42. Нагорна О. Шляхи використання методики сторітеллінгу на уроках англійської мови. *Креативність особистості як фактор інноваційного розвитку суспільства*: збірн. наук. праць. Вип. 2 / за ред. доц. В. В. Павленко. Житомир : ФО-П Левковець Н.М., 2020. С. 88-93.
43. Наумова Г. Г. Креативний розвиток молодших школярів у процесі вивчення іноземної мови. *Таврійський вісник освіти*. 2014. № 3. С. 223–226.
44. Ніколаєва С. Ю. Сучасні підходи до викладання іноземних мов. *Іноземні мови*. 2001. №3. С. 49– 55.
45. Осідак В., Нестеренко Н. Модель формування умінь критичного мислення засобами художнього твору на уроках англійської мови в середній школі. *ARS LINGUODIDACTICAE*. 2021. № (7). С. 13–23.  
<https://doi.org/10.17721/2663-0303.2021.7.02>
46. Парфіло Н. С. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках читання шляхом впровадження інноваційних та здоров'язберігаючих освітніх технологій (з досвіду роботи). *Початкова школа*. 2015. С. 51-60.
47. Пахомова Т., Савицька Г. Викладання іноземної мови в початковій школі щодо введення нового стандарту початкової освіти. *Методичні рекомендації*. Черкаси, 2012.
48. Підлужна Г.В. Розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроках літературного читання. *Лінгводидактичні аспекти фахової підготовки майбутнього вчителя*. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 127 с.
49. Пірожек В. А. Розвиток творчих здібностей учнів старших класів на уроках англійської мови. *Електронний архів ХДУ*. 2020. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/items/cb0e2f55-bc69-46d2-9009-fdfd5457a4db> (Дата звернення: 25.08.2025 р.).

50. Плакида В. І. Розвиток критичного мислення за допомогою інтерактивних методів на уроках англійської мови. *Всеосвіта*. 2021. URL: <https://vseosvita.ua/library/rozvitok-kriticnogo-mislenna-za-dopomogou-interaktivnih-metodiv-na-urokah-anglijskoi-movi-500374.html> (Дата звернення: 25.08.2025 р.).
51. Позняк Т.М. Розвиток креативних здібностей особистості. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Психологічні науки*. 2013. Вип.114. С.161-166
52. Попельнюк Ю. В. Розвиток круативного мислення як засіб формування творчих здібностей школярів на уроках англійської мови. URL: <https://scandy.kyiv.ua/files/pedagogichniy-dosvid-na-temu.pdf> (Дата звернення: 25.08.2025 р.).
53. Приходченко К. І. Формування інтелекту учнів через розвиток їх творчих здібностей. *Рідна школа*. 2006. №10. С. 23-26.
54. Редько В. Інтерактивні технології навчання іноземної мови. *Рідна школа*. 2011. № 8-9. С. 28-36.
55. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: Навчальний посібник. К.: Ленвіт, 2005. 208 с.
56. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. К.: Генеза, 2002. 496 с.
57. Сак І. Розвиток креативного мислення на уроках англійської мови. *Naurok*. 2018. URL: <https://naurok.com.ua/stattya-rozvitok-kreativnogo-mislennya-na-urokah-angliysko-movi-65818.html> (дата звернення: 25.08.2025).
58. Самойлюкевич І., Деньгаєва С. Формування умінь креативного мислення учнів початкових класів на уроках англійської мови. *Нові технології навчання: збірник наукових праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»*. Київ, 2020. Вип. 94. С. 282-289

59. Телячук В.П., Лесіна О.В. Сходінками творчості. Методика ТРВЗ в початковій школі. Х.: Вид. група «Основа»: «Триада +», 2007. 112 с.
60. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. 3-4 класи. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf> (Дата звернення: 09.08.2025).
61. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Р. Б. Шияна. 1-2, 3-4 класи. URL : <https://svitdovkola.org/files/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Shyyan%20-%202022.pdf> (Дата звернення: 09.08.2025).
62. Титарчук І. В. Розвиток умінь творчого мислення на уроках англійської мови у початковій школі. *Психологія і педагогіка*. URL: <https://www.psyh.kiev.ua/> (Дата звернення: 09.08.2025).
63. Трофименко Т. Шляхи розвитку творчого мислення дітей молодшого шкільного віку. *Актуальні питання теорії і практики початкового навчання : зб. наук. пр. студ.* 2012. Вип. 5. С. 158–163.
64. Турбар, Т. В., Зубцова, Ю. Є., Денисова, К. В. Розвиток творчого мислення молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами ігрових методів навчання. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2023. № 4. С. 21-28. <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2023-4-03>
65. Тютюнник А. О. Педагогічні умови розвитку творчого мислення молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами технології WEB-квест. *Актуальні питання теорії і практики початкової освіти: зб. наук. праць*. 2021. С. 358–364.
66. Цимбал С. В. Психологічні особливості розвитку уяви і мислення в ІЛПТ. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. 2011. № 43. С. 51–55.

67. Чапаюк Ю. Розвиток креативного мислення молодших школярів засобами іноземної мови: теоретико-прикладні аспекти. *Pedagogical sciences*. 2016. № 8(62). С. 95-105.
68. Чиженко Т.В. Розвиток творчих здібностей учнів початкових класів. *Психолого-педагогічні засади діяльності фахівця: історія, теорія, практика: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної вебконференції*, м. Херсон, 15–16 травня 2013 р. Херсон: Освіта, 2013. С. 265–270.
69. Шевельова В.В. Методика організації ігрової діяльності в початкових класах. *Початкове навчання та виховання*. 2016. № 4/5. С. 6–9.
70. Blyznyuk T. Formation of Students' Socio-Cultural and Lingual Competence at Foreign Language Lessons in Primary School. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2016ю № 3 (Dec. 2016)ю P. 73–78. <https://doi.org/10.15330/jpnu.3.2-3.73-78> .
71. Gardner H. *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books, 1983. 440 p.
72. Guilford J. P. Creativity: Yesterday, Today and Tomorrow. *Journal of Creative Behavior*. 19671. №(1). P. 3–14
73. Guilford J.P. Some Changes in the Structure-of-Intellect Model. *Educational and Psychological Measurement*. 1988. Vol. 48, № 1. P. 1–4.
74. Guilford J.P. *The Nature of Human Intelligence*. McGraw-Hill Education, 1967.
75. Mattson Chris. Graham Wallas: The Creative Process. *The BYU Design Review*. 2021. 25 Mar. URL: <https://www.designreview.byu.edu/collections/graham-wallas-the-creative-process>
- Sternberg R. J., Lubart T. I. An Investment Theory of Creativity and Its Development. *Human Development*. 1991. Vol. 34, № 1. P. 1–32.


76. Sternberg R. J., Lubart T. I. Buy Low and Sell High: An Investment Approach to Creativity. *Current Directions in Psychological Science*. 1992.– Vol. 1, № 1. P. 1–5.
77. Torrance E. P. Predicting the creativity of elementary school children (1958 80)and the teacher who «made a difference». *Gifted Child Quarterly*. 1981. № 25. P. 55-62.
78. Ruiz-del-Pino B., Fernández-Martín F. D., Arco-Tirado J. L. Creativity training programs in primary education: A systematic review and meta-analysis. *Thinking Skills and Creativity*. 2022. Vol. 46. Article 101172. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2022.101172>
79. Wang L., Kokotsaki D. Primary school teachers' conceptions of creativity in teaching English as a foreign language (EFL) in China. *Thinking Skills and Creativity*. 2018. Vol. 29. P. 115–130. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2018.06.002>
80. Yu X, Wang T-Y and Yuizono T . Creativity development through questioning activity in second language education. *Front. Educ*. 2023. № 8:1178655. <https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1178655>

## ДОДАТКИ


### ДОДАТОК А

#### Приклади ігор для розвитку творчого мислення учнів на уроках англійської мови, запропоновані І. Самойлюкевич, С. Деньгаєвою

Гра «Chanting Game», спрямована на розвиток уміння вирішувати типові завдання нетиповими способами у поєднанні із зображальною діяльністю

Завдання	Listen and match. Послухай та з'єднай малюнки половинок іграшок.
Мета	Знайомство з новим мовленнєвим зразком What is ...? за допомогою пісні. Семантизація нових слів teddy, ball, doll, balloon.
Звуковий супровід	What is yellow, what is yellow? Can you see? Can you see? I can see a teddy. I can see a teddy. Point with me. Point with me. What is red, what is red? Can you see? Can you see? I can see a ball. I can see a ball. Point with me. Point with me. What is green, what is green? Can you see? Can you see? I can see a doll. I can see a doll. Point with me. Point with me. What is blue, what is blue? Can you see? Can you see? I can see a baloon. I can see a balloon. Point with me. Point with me.
Візуальний супровід	

Гра «Creating game», спрямована на розвиток уміння відшукати всі можливі способи вирішення у поєднанні з художньо-мовленнєвою діяльністю.

Завдання	Let's Create! На сторінках книжечки намалюй членів своєї родини. Виріж та зроби книжечку. Розкажи про свою сім'ю.
Мета	Активізація засвоєної мовленнєвої одиниці у зв'язному висловлюванні..
Звуковий супровід	Зразок: It's my Mum ...
Візуальний супровід	

**Анкета для вчителів початкових класів**

**Тема: Розвиток творчого мислення молодших школярів**

Інструкція: Будь ласка, дайте відповіді на наведені нижче запитання. Ваші відповіді допоможуть оцінити стан і перспективи розвитку творчого мислення учнів.

Як Ви оцінюєте важливість розвитку творчого мислення у молодших школярів?

- Дуже важливо
- Важливо
- Середньо важливо
- Не дуже важливо
- Неважливо зовсім

Які педагогічні засоби Ви найчастіше використовуєте для розвитку творчого мислення учнів?

- Ігрові методи
- Інтегровані уроки
- Проектна діяльність
- Розвивальні вправи та завдання
- Інше (вказіть) \_\_\_\_\_

Наскільки Ви відчуваєте готовність впроваджувати нові методики та засоби для розвитку творчого мислення у навчальний процес?

- Повністю готовий(а)
- Частково готовий(а)
- Важко сказати
- Не дуже готовий(а)
- Зовсім не готовий(а)

Які труднощі Ви відчуваєте при використанні педагогічних засобів для розвитку творчого мислення?

- Недостатньо часу на уроках
- Відсутність матеріалів або методичних рекомендацій
- Складність інтеграції в навчальну програму
- Недостатня підготовка вчителя
- Інше (вказіть) \_\_\_\_\_

Які додаткові форми підтримки були б для Вас корисними для розвитку творчого мислення учнів?

- Майстер-класи та тренінги
- Методичні посібники та рекомендації
- Обмін досвідом з колегами
- Онлайн-ресурси та інтерактивні платформи
- Інше (вказіть) \_\_\_\_\_